

Gemeente Leerdam

Beleidskader Subsidies 2017 (actualisatie)

20 mei 2016

Vastgesteld door gemeenteraad op 9 juni 2016



Inhoudsopgave

1. Waarom een geactualiseerd Beleidskader subsidies 2017?

2. Kenmerken van het nieuwe subsidiebeleid

- 2.1 Sturen op outcome en resultaat
- 2.2 Subsidieverstrekking is niet het enige antwoord
- 2.3 Sturen in relatie tot afrekenen
- 2.4 Flexibel inspelen op beleidsbehoefte en de vraag van de burger
- 2.5 Functie van het Beleidskader in het subsidieproces

3. Inhoudelijke beleidsthema's

- 3.1 Burgerparticipatie
- 3.2 Jeugd en ontwikkeling
- 3.3 Taalontwikkeling
- 3.4 Zelfredzaamheid
- 3.5 Gezondheid
- 3.6 Culturele ontwikkeling
- 3.7 Toeristische ontwikkeling
- 3.8 Sportieve ontwikkeling
- 3.9 Veiligheid

1. Waarom een geactualiseerd Beleidskader Subsidies 2017?

Vorig jaar is de omslag gemaakt van het 'oude' Beleidskader Subsidies 2012-2015 naar een nieuw Beleidskader subsidies, dat meer op outcome- en resultaatsturing is geënt.

Er is toen – in een uitgebreid interactief proces met de gemeenteraad – besloten om af te stappen van het traditionele subsidiebeleid en beter/flexibeler inspelen op de veranderende behoeften van inwoners en de actualiteit.

Via het Beleidskader-nieuwe-stijl zet de gemeente vanaf 2016 in op meer flexibiliteit, samenhang en samenwerking tussen partijen, en gaan we meer sturen op outcome en ontwikkeling.

Het Beleidskader Subsidies 2016 is in eerste instantie door de raad vastgesteld bij raadsbesluit van 25 juni 2015, tezamen met het vaststellen van een nieuwe Algemene Subsidieverordening (ASV Leerdam 2016). Dit Beleidskader is – naar aanleiding van onderhandelingen met de instellingen die een budgetsubsidie krijgen – in het najaar nog geactualiseerd, en als zodanig vastgesteld door de raad op 29 oktober 2015.

Aangezien er sindsdien nieuwe ontwikkelingen zijn, is gemeend om het Beleidskader Subsidies voor 2017 opnieuw te actualiseren.

Dat wil zeggen dat er bij de volgende thema's van hoofdstuk 3 nieuwe beschrijvingen zijn bij met name de paragrafen Ontwikkeling/problematiek en Visie/richting.

Dit is het geval bij de volgende thema's:

- Burgerparticipatie
- Jeugd en ontwikkeling
- Taalontwikkeling
- Gezondheid
- Sportieve ontwikkeling
- Veiligheid

Bij de doelen van deze thema's is maar één verandering aangebracht (het schrappen van een doel over toename aantal burgerinitiatieven) en bij enkele resultaten zijn slechts marginale wijzigingen.

De overige thema's zijn ongewijzigd gebleven.

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste kenmerken van het nieuwe, resultaatgerichte subsidiebeleid, zoals dat gestalte krijgt bij de budgetsubsidies, uiteen gezet.

Deze kenmerken zijn ook al besproken in het Beleidskader 2016, maar hier herhaald om de context te duiden van de sturing op de negen thema's in hoofdstuk 3.

2. Kenmerken van het nieuwe subsidiebeleid

2.1 Sturen op outcome en resultaat

Tot 2016 werden de instellingen nog hoofdzakelijk aangestuurd op de aantallen prestaties die men leverde. Het ging dan om de 'throughput' (d.w.z. de inspanning, bijvoorbeeld aantallen uren maatschappelijke dienstverlening) en om de 'output' (de geleverde producten en diensten, zoals aantallen voorlichtingsbijeenkomsten of uitgeleende boeken).

Als gemeente wilden we uitdrukkelijker gaan sturen op het verwachte resultaat van de interventie van de instelling. Onder 'resultaat' verstaan we de aanwijsbare verandering c.q. de gerealiseerde baat die een (of meerdere) diensten bij burgers teweeg brengt, dan wel een maatschappelijke baat oplevert. Het resultaat gaat dus over de effectiviteit van dienst / interventie.

Het is immers niet primair van belang met hoeveel inspanningen bepaalde voorzieningen voor onze burgers gepaard gaan, maar wat ze concreet opleveren voor zowel de burgers (afnemers van de diensten) als de Leerdamse samenleving in zijn geheel.

Resultaten worden afgeleid van de doelstellingen die de gemeente wil bereiken. Hoe scherper en concreter de doelstellingen worden beschreven, des te duidelijker wordt welke resultaten verwacht kunnen worden van een uitvoerende instelling.

Vandaar dat wij ook een verbeter slag hebben moeten aanbrengen ten aanzien van het SMART gehalte van de doelen die we als gemeenten nastreven.

Welke doelen de gemeente na wil streven is erg afhankelijk van de problemen die maatschappelijk spelen en behoeften die er bij burgers bestaan. Voordat de gemeente beleid formuleert is het belangrijk de volgende vragen te stellen: is er een probleem, en zo ja, is dat probleem dat de lokale overheid geacht wordt op te lossen?

Bij de totstandkoming van het Beleidskader 2016 hebben we gemerkt dat er op een aantal terreinen (nog) scherpere analyses nodig zijn over de problematiek die ervaren wordt en dat er ook relevante (lokale) cijfers ontbreken over de omvang/intensiteit van de behoeften en noden. Een belangrijke opgave, ook voor de komende periode, zal dan ook zijn om deze cijfers wel boven water te krijgen en grondige analyses te plegen. Wat werkt er wel en wat onvoldoende? Is er een causale relatie tussen de inzet van gemeentelijke (subsidie-) middelen en het realiseren van de maatschappelijke effecten? Op het vlak van kennismanagement is dus nog een slag te gaan.

Er moeten bij diverse thema's nog 0-metingen verricht worden, en het is belangrijk om – samen met burgers en professionele organisaties – analyses te plegen over oorzaken en mogelijke oplossingen van gepercipieerde problematiek.

Een belangrijke doelstelling bij diverse thema's is het vergroten van de zelfredzaamheid, zowel bij individuen als bij gezinnen met kinderen. Als maatschappelijk effect willen we op termijn minder burgers die niet (goed) voor zichzelf kunnen zorgen en/of onvoldoende in de samenleving kunnen participeren. Dat kan bereikt worden doordat burgers hun eigen kracht beter leren gebruiken, steun krijgen van hun naaste familie/netwerk of vrijwilligers en/of ondersteund worden door professionals. Met instellingen gaan we afspraken maken om deze verbetering van zelfredzaamheid te gaan meten als resultaat van hun interventies.

2.2 Subsidieverstrekking is niet het enige antwoord

Aanvankelijk was het Beleidskader 2016 alleen bedoeld als beleidsmatige onderbouwing voor de te verstrekken subsidies (op het brede sociale domein).

In de loop van het totstandkomingsproces is het besef gegroeid dat – wil het gemeentelijk beleid integraal gezien worden – het nodig is om alle relevante beleidsterreinen daarbij te betrekken, ook al ze niet uitmonden in subsidies. Denk aan een groot deel van de gezondheidszorg, waar de intergemeentelijke Dienst Gezondheid & Jeugd een essentiële rol speelt. De gemeente draagt daar financieel aan bij via een verplichte (inwoners)bijdrage. Maar ook de met ingang van 1 januari 2016 gedecentraliseerde taken in het sociaal domein worden grotendeels niet via subsidies bekostigd, maar via regionale samenwerking (inkoop zorg en de uitvoeringsorganisatie).

Vandaar dat we het strikte onderscheid in wel of niet door subsidies bekostigde voorzieningen enigszins los hebben gelaten, en ook beleidsthema's hebben beschreven die op een andere manier dan via subsidies worden uitgevoerd.

Relevant is ook om op te merken dat naast door de gemeente gesubsidieerde (of anderszins bekostigde) voorzieningen er ook andere organisaties bestaan die zich (mede) richten op het verlichten of oplossen van sociale problematiek. Denk aan burgerinitiatieven, bedrijven, kerken, moskeeën, particuliere fondsen en allerlei maatschappelijk organisaties zonder overheidsfinanciering. Belangrijk is ook te bezien welke bijdrage van hen verwacht kan worden aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Dat vergt dus het zoeken naar vitale coalities – op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid – ten einde een groter maatschappelijk rendement te behalen.

Ook dat is onderdeel van het beleidsproces en het zoeken naar adequate oplossingen voor noden en behoeften. Publiek geld (subsidie) en privaat geld kunnen prima samen gaan.

2.3 Sturen in relatie tot afrekenen

Het feit dat we meer willen gaan sturen op het resultaat, betekent nog niet dat daar in subsidietechnische zin ook op wordt afgerekend.

Het is de bedoeling dat de gemeente méér aan de voorkant stuurt, dat wil zeggen vooraf aangeeft aan de instelling(en) welke resultaten verwacht worden in het nieuwe subsidiejaar. Het is dan aan de instelling om daar dan een zodanig aanbod op te formuleren in de subsidieaanvraag dat deze resultaten behaald kunnen worden. In de subsidieaanvraag wordt het resultaat dus vertaald in prestaties (throughput en/of output) met de bijbehorende (onderdelen van) het te verwachten resultaat. Het is aan de gemeente om – in een onderhandeling over deze subsidieaanvraag – te bepalen of hiermee een goed voorzieningenpakket wordt geboden, voor een adequate prijs/kwaliteit-verhouding. Indien dat zo is volgt een subsidiebeschikking met daarin zowel het verwachte resultaat als de te leveren prestaties van de instelling.

Bij de eindverantwoording (subsidievaststelling) wordt primair 'afgerekend' op het realiseren van de prestaties. Toch speelt het al dan niet behalen van het afgesproken resultaat wel degelijk een rol. Ook hierop zal de instelling haar verantwoording dienen te richten, en moeten aangeven waarom het wel of niet gelukt is het gewenste resultaat te realiseren.

Indien de gemeente van mening is dat het eventueel niet voldoende behalen van resultaat consequenties zal moeten hebben, kan dit betrokken worden bij de subsidiëring voor de komende periode. Tegelijkertijd is dat een signaal voor de instelling om ervoor te zorgen dat de resultaten beter worden. In onderling overleg zullen gemeente en instellingen moeten gaan analyseren wat er gaande is en hoe verbeteringen tot stand kunnen worden gebracht. In uiterste instantie kan dat betekenen dat de subsidie aan een instelling die onvoldoende effectief blijkt te zijn (en/of haar afgesproken prestaties niet haalt) in de toekomst geen nieuwe subsidie meer zal krijgen.

2.4 Flexibel inspelen op beleidsbehoefte en de vraag van de burger

Het is belangrijk dat het subsidie-instrumentarium zo flexibel mogelijk wordt toegepast. Enerzijds om initiatieven 'van onderop' (van burgers) te kunnen honoreren indien deze een bijdrage leveren aan de 'participatiesamenleving'. Dat gebeurt al via regelingen als 'Premie op Actie' en 'Eigen Kracht en Burgerkracht aan Zet'. Het is belangrijk om in de toekomst voldoende (subsidie)middelen 'vrij te spelen' om in te zetten voor initiatieven van burgers, gericht op leefbaarheid en onderlinge solidariteit/hulp.

Anderzijds willen we de subsidiëring aan instellingen via budgetsubsidies flexibeler maken. Het sociaal domein is erg in beweging, en het is nog onduidelijk welke functies van instellingen die thans budgetsubsidie van Leerdam ontvangen daar straks het beste in passen en in welke mate dat het geval zal zijn.

Vandaar dat we van jaar tot jaar willen bepalen welke resultaten we binnen het sociaal domein (breed spectrum) gerealiseerd willen zien, en welke instellingen daar het best voor toegerust zijn.

Dat is ook de reden dat we het Beleidskader niet voor een periode van vier jaar vaststellen. Per jaar zal bezien worden of de specifieke resultaten die we verwachten aanpassing behoeven aan de wensen en noden van dat moment.

2.5 Functie van het Beleidskader in het subsidieproces

Op basis van de resultaatsverwachtingen worden instellingen gevraagd hun budgetsubsidieaanvraag in te dienen. Het Beleidskader fungeert dus als een soort 'opdracht' aan de instellingen die budgetsubsidie aanvragen.

De definitieve subsidiebedragen per instelling worden pas duidelijk op het moment dat de onderhandelingen daarover in het najaar zijn afgerond. Binnen het beschikbare subsidievolume verstrekt het college de budgetsubsidies. De gemeenteraad wordt ten tijde van de begrotingsvaststelling geïnformeerd over de budgetsubsidies van de instellingen.

Voor de kleinere subsidies (activiteitensubsidies) is in 2015 overigens een Nadere regeling vastgesteld op basis van de subsidieverordening. Daar gaat dit Beleidskader dus niet over.

3. Inhoudelijke beleidsthema's

Dit hoofdstuk is het 'hart' van het Beleidskader: hierin beschrijft het gemeentebestuur van Leerdam de uitgangspunten van beleid.

Dit beleid is enerzijds een neerslag van de beleidsvisie tot op heden – beschreven in eerdere beleidsnota's en – visies, maar anderzijds ook het kader waarin wij de uitgangspunten uitwerken van de nieuwe koers die de gemeente op onderdelen wil gaan varen, mede in het licht van het Raadsprogramma 2014 – 2018.

Per 'thema' hebben wij de beleidsvelden nader beschreven. Deze thema's zijn beschreven als maatschappelijke issues, en niet meer (verkokerd) naar werkvelden of instellingen, zoals in het verleden is gebeurd.

Per thema hebben we aangegeven waarom we waarop willen gaan sturen, en welke concrete doelen we daarbij gaan hanteren. Vervolgens doen we voorstellen voor de resultaten die we aan de instellingen gaan voorleggen, op basis waarvan zij dan hun subsidieaanvraag voor 2017 gaan indienen.

Het format dat we hebben toegepast per thema is het volgende:

- wat is de (maatschappelijke) ontwikkeling/problematiek?
- de visie/ richting die de gemeente voorstaat;
- het maatschappelijk effect dat de gemeente wil bereiken (globale 'stip op de horizon');
- de SMART (beleids-)doelen, die we concreet na gaan streven;
- de daarvan afgeleide SMART resultaten die we specifiek van instellingen verlangen;
- (eventueel) sturings- en ontwikkelingscondities om dat mogelijk te maken.

Eerder gaven we al aan dat het onze opgave is om een verbeterslag te maken ten aanzien van het SMART gehalte van de doelen (en ook van de resultaten) die we als gemeenten nastreven – althans voor de thema's waarbij we sturen via het subsidie-instrument.

Dat is nadrukkelijk het geval bij de volgende thema's:

- o Burgerparticipatie
- o Jeugd en ontwikkeling
- o Taalontwikkeling
- o Zelfredzaamheid
- o Culturele ontwikkeling
- o Toeristische ontwikkeling

Drie andere thema's sturen we momenteel niet primair via subsidies, nl.

- o Sportieve ontwikkeling: sturing via sportaccommodaties;
- o Gezondheid: via de gemeenschappelijke regeling DG&J;
- o Veiligheid: deels via de Veiligheidsregio.

Gelet op de maatschappelijke functie ervan en vanwege de verwevenheid met andere thema's, hebben wij gemeend deze drie thema's toch in dit Beleidskader Subsidies een plaats te geven.

Overigens wordt ook het overgrote deel van de jeugdhulp bekostigd via de gemeenschappelijke regeling DG&J / Serviceorganisatie.

3.1 Burgerparticipatie

3.1.1 Ontwikkeling / problematiek

De omgeving van de gemeente is sterk veranderd. De verhouding tussen de lokale overheid en de samenleving is anders geworden. De burger verwacht andere dingen van de overheid en een andere houding. De burger wil een andere relatie met de overheid. Wil betrokken worden, wil invloed en wil zelf aan de slag met maatschappelijke vraagstukken, door bijvoorbeeld een bijdrage te leveren aan de leefbaarheid van de eigen straat of buurt. De gemeente krijgt regelmatig signalen dat buurtbewoners mee willen denken over de inrichting van de openbare ruimte en andere leefbaarheidsissues. Of kwetsbare mensen in de buurt willen helpen. De door de burgers zelf ervaren betrokkenheid van medebewoners wordt als voldoende gezien¹, maar dat zou in een meer participatiegerichte samenleving ook hoger kunnen.

De raad en het college van Leerdam beseffen dat! Zij beseffen dat de overheid het niet alleen kan. Maar ze realiseren zich dat de burger het ook niet altijd alleen kan. Voor veel maatschappelijke opgaven zijn overheid en burger samen nodig om deze tot een oplossing te brengen. Kennis en kunde van de overheid én de burger is complementair. Maar van de burger wordt ook meer duurzaam participeren in de maatschappij verwacht, zoals bijvoorbeeld in het sociale domein.

3.1.2 Visie / richting

De raad en het college van Leerdam geloven in de kracht van de samenleving en haar oplossend vermogen om vraagstukken naar een oplossing te leiden. Zij zijn van mening dat de overheid er is om burgers ruimte te bieden om vraagstukken zelf op te pakken. Zij zijn van mening dat de overheid de burger daarbij moet helpen, als daar noodzaak toe is.

Burgers werden in de afgelopen jaren vooral ondersteund in het wijk- en buurtbeheer, dat zich vooral richt op de fysieke inrichting van de woonomgeving en het organiseren van activiteiten ter bevordering van de sociale cohesie. Aanvankelijk werd dit gedaan door medewerkers van de gemeente, later is daarvoor het professioneel buurtwerk (buurtwerkers / opbouwwerkers) ingeschakeld via het subsidiebeleid. Zij richtten zich hoofdzakelijk op georganiseerde bewonersgroepen, zoals buurtbeheergroepen en wijk- en dorpsraden.

Het Raadsprogramma 2014 – 2018 spreekt zich nadrukkelijk uit voor het bevorderen van wijk- en kerngericht werken en de participatiesamenleving (waaronder ook integratie). De hiervoor geschetste maatschappelijke ontwikkeling ligt daaraan ten grondslag. De ondersteuning zou zich derhalve veel meer moeten richten op het helpen en faciliteren van burgerinitiatieven (een initiatief van enkele burgers, maar ook van één of meer organisaties) die een bijdrage leveren aan de versterking van de leefbaarheid, zorgondersteuning en de eigen kracht van kwetsbare mensen. Uitgangspunt is het bevorderen van zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid van burgers, bewonersgroepen en organisaties.

¹ Zie het 'Onderzoek tevredenheid woonomgeving gemeente Leerdam', van Kleurrijk Wonen (over 2013): de tevredenheid met de mate van betrokkenheid van inwoners bij de buurt krijgt een cijfer 6,6.

De gemeente wil meer wijk- en kerngericht gaan werken. In 2016 zal de gemeente een visie opstellen over wijkgericht werken. Wijk- en dorpsraden, organisaties en inwoners krijgen meer ruimte om verantwoordelijkheid te nemen. Voor de samenwerking tussen de wijk- en dorpsraden en de gemeente wordt gewerkt met vaste contactpersonen bij de gemeente – dorps- en wijkambassadeurs - die zorg dragen voor nauw contact en communicatie tussen wijk- en dorpsraden en de gemeente. De wijkambassadeurs worden ook steeds vaker benaderd door buurtbeheergroepen en bewoners. Zij kunnen hen op weg helpen door het verstrekken van informatie of het leggen van contacten binnen de gemeente. De gemeente is voornemens om die rol van de wijk- en dorpsambassadeurs verder te versterken. De gemeente wil de wijk- en dorpsraden meer betrekken bij de planning van de gemeentelijke activiteiten op de diverse terreinen in de wijken en dorpen. De gemeente vindt het belangrijk dat burgers goed geïnformeerd worden over de wijze waarop zij daarop kunnen inspelen.

De wijk- en dorpsraden zijn uitgenodigd om voor hun eigen wijken en dorpen een wijk- of dorpsplan op te stellen, waarin ze hun eigen ambities en initiatieven kunnen formuleren. De wijk- en dorpsraden hebben daarmee in 2016 een begin gemaakt en moeten nog verder ontwikkeld worden.

Als onderdeel van de participatiesamenleving kunnen buurtbewoners en organisaties zelfstandig initiatieven nemen en hierover de samenwerking met de gemeente zoeken. De gemeente kent een aantal subsidiemogelijkheden om initiatieven te ondersteunen en faciliteren, zoals de activiteitensubsidie voor wijk- en dorpsactiviteiten, de regeling Premie op Actie en de regeling “Eigen kracht en Burgerkracht aan zet”.

3.1.3 Maatschappelijk effect

Een samenleving waarin burgers de ruimte krijgen en nemen om hun kennis en kunde in te zetten ten behoeve van oplossingen voor uiteenlopende maatschappelijke vraagstukken, ter bevordering van de leefbaarheid en participatie.

3.1.4 Beleidsdoelen (SMART)

- a. Toename van wijkbewoners die actief meepraten over en meedoen aan leefbaarheidsinitiatieven in de wijken en dorpen. Dit kunnen acties zijn van de gemeente, maar ook van burgers zelf en organisaties.
- b. Toename van de betrokkenheid in de eigen buurt van rapportcijfer 6,6 (2013) naar 7 (2017).
- c. Tevredenheid over de leefbaarheid in relatie tot burgerinitiatieven is toegenomen.
- d. Tevredenheid over de mate waarin de gemeente de inbreng van wijkbewoners bij haar activiteiten in de buurt serieus neemt is toegenomen.

Indicatoren:

- a. *Meting via Waar staat je gemeente.*
- b. *Meting via Waar staat je gemeente.*
- c. *Tevredenheid leefbaarheid: elk jaar wordt in 5 buurten waar een burgerinitiatief geweest is via een enquête de tevredenheid gemeten onder buurtbewoners*
- d. *Tevredenheid samenwerking met de overheid: elk jaar wordt bij 5 initiatieven waar de gemeente heeft samengewerkt met burgers via een enquête onder de deelnemers de tevredenheid over samenwerking met de gemeente gemeten*

3.1.5 Resultaten (SMART)

- a. Zelfstandigheid initiatiefnemers burgerinitiatieven. De ondersteuning van burgerinitiatieven moet leiden tot zelfstandigheid, zodat bewoners en organisaties het initiatief een volgende keer zelfstandig kunnen organiseren. 80 % van de ondervraagde burgerinitiatieven vindt dat ze zelfredzamer zijn geworden door de ondersteuning.
- b. Tevredenheid over de ondersteuning en facilitering. Van de initiatiefnemers is 80% tevreden over de geboden ondersteuning en facilitering.

Indicatoren:

- a. *Door middel van een enquête onder 5 burgerinitiatieven wordt de zelfstandigheid van de initiatiefnemers na ondersteuning gemeten.*
- b. *Waardering ondersteuning en facilitering wordt gemeten door middel van enquêtering onder 5 burgerinitiatieven.*

3.1.6 Sturings- en ontwikkelingscondities

Budgettaire consequenties

De gemeente stopt met het subsidiëren van de ondersteuningsfunctie. De behoefte aan ondersteuning is in de eerste kwartaal van 2016 zeer gering gebleken.

De beschikbare middelen van € 48.000 zullen intern worden ingezet ter versterking van het wijkgericht werken.

3.2 Jeugd en ontwikkeling

Algemeen

In Nederland gaat het gemiddeld met 85% van de jongeren goed. Met 15% soms wat minder. In Leerdam zijn er ruim 6.000 kinderen en jongeren van 0-23 jaar. Jeugd woont, speelt, zit op school, doet mee, werkt, heeft plezier en heeft af en toe een steuntje in de rug nodig. We willen dat jeugd en jongeren veilig en gezond opgroeien en zich ontwikkelen tot volwassenen die actief meedoen in de Leerdamse samenleving.

Primair zijn ouders (verzorgers) verantwoordelijk voor het kind. Jongeren krijgen als dit nodig is laagdrempelig ondersteuning/begeleiding bij zaken die spelen in alle jeugddomeinen: wonen, school, werk- en inkomen, opvoed en opgroezaken, schulden, op kamers, relationele problemen etc. Het jeugd- en jongerenwerk dient zichtbaar en verbindend te zijn met de scholen (basisscholen en voortgezet onderwijs), sociaal team en verenigingen. De vraag van de jongeren en het aanbod aan activiteiten dienen aan elkaar gekoppeld te zijn waarbij aangesloten wordt op bestaande initiatieven om zo van elkaars kennis en ervaringen gebruik te maken.

Een sterk preventief aanbod kan mogelijk voorkomen dat jeugd instroomt in de zwaardere zorg. Als vangnet is er specialistische hulp beschikbaar bij ernstige hulpvragen, afhankelijk van de problematiek. Sommige kwetsbare jongeren blijven altijd beperkt zelfredzaam. Hiervoor is ook hulp en ondersteuning beschikbaar.

De jeugddisissues worden in dit hoofdstuk in een aantal subthema's behandeld, te weten:

- Evenwichtig en veilig opgroeien in gezinnen
- Kwetsbare jongeren
- Leerdam als aantrekkelijke stad voor jongeren en jonge gezinnen
- Jeugdparticipatie
- Jeugdoverlast en -criminaliteit

De relatie tussen jeugd en gezondheid komt aan de orde bij het thema gezondheid (paragraaf 3.5).

3.2.1 Evenwichtig en veilig opgroeien in gezinnen

3.2.1.1. Ontwikkeling / problematiek

De meeste kinderen groeien harmonieus op in gezinnen. Maar er zijn helaas ook gezinnen waar de condities voor kinderen minder optimaal zijn: ouders die moeite hebben met opvoeden, armoede, gezinsontwrichting en onveilige situaties.

Er is sprake van veel complexe gezinsproblematiek. Enkele cijfers daarover: van alle jeugdigen groeit 11% op in een eenoudergezin en dat is hoger dan binnen de regio. Van de jeugdigen heeft 10% kans om in armoede (120% van het minimuminkomen) op te groeien, dat is veel hoger dan de regio. Er zijn 217 ouders met een verslaving. Kindermishandeling en huiselijk geweld komen 29 keer voor (politiecijfers 2014).

3.2.1.2. Visie / richting

Ouders en opvoeders zijn altijd in eerste instantie zelf verantwoordelijk. Als ouders ondersteuning nodig hebben, benutten ze eerst het eigen netwerk. Als blijkt dat in de eigen omgeving geen ondersteuning beschikbaar is, dan zoeken ze ondersteuning in een vertrouwde omgeving (de school, kerk, clubs of bij de huisarts). Doel is hun eigen zelfredzaamheid te vergroten. Lukt dit niet, dan zoeken professionals (vanuit het sociaal team) samen met het gezin naar mogelijkheden. Er wordt per gezin 1 integraal zorgplan gemaakt en er is 1 regisseur. Het gezin behoudt hierbij de regie.

Voor de (kwetsbare) jongeren en hun ouders, die het niet alleen redden, zorgen we voor een goede, laagdrempelig toegang tot informatie, advies en ondersteuning. Waar nodig wordt gespecialiseerde hulpverlening ingezet. Hierbij is extra aandacht voor jongeren die uit de Jeugdwet (vanaf 18 jaar) gaan vallen. Juist deze ondersteuning van jongeren in de leeftijd van 18 -23 jaar moet geborgd blijven.

Opvoedondersteuning wordt op een andere manier dichterbij de vindplaatsen, georganiseerd (bijvoorbeeld bij de huisarts en/of de school).

De gemeente Leerdam wil de jeugdzorg verbeteren: dichterbij huis, efficiënter en toegankelijker georganiseerd.

Er is bij instellingen, (voor)scholen, huisartsen en sociaal team een eenduidige aanpak voor het tegen gaan van kindermishandeling en huiselijk geweld bekend. Dit protocol wordt gevolgd.

3.2.1.3 Maatschappelijk effect

Elk kind kan zich optimaal ontplooiën binnen een veilige opvoedomgeving in het gezin. Ouders zijn competent in opvoeden.

3.2.1.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Jeugdigen groeien gezond en veilig op. Ambitie in 2018 is dit gelijk is gebleven.
- b. Meer jongeren ervaren steun vanuit familie/vrienden en vanuit de opvoedomgeving.
- c. Er zijn minder complexe gezinsproblemen. In 4 jaar tijd neemt dit af met 10% (0-meting komt in 2015).
- d. Toename zelfredzaamheid bij jeugdigen en opvoeders (ook onder jongeren boven de 18 jaar).
- e. Verschuiving van zware jeugdhulp (van 2^{de} en 3^{de} lijn) naar lichte (0^{de} en 1^{ste} lijn); streefcijfer nader vast te stellen.
- f. Bij 80% wordt een afname van de problematiek (bij de cliënten: gezinnen/jongeren) ervaren.
- g. Het jaarlijks aantal onder toezichtstellingen neemt af van 40 (2014) naar 35 of minder (vanaf 2016)

Indicatoren:

- a. *Betreft combinatie van: 1. percentage 12 t/m 18 jarigen dat de eigen gezondheid als (heel) goed ervaart (DG&J)(ambitie 2018: hoger); 2. kinderen tot 18 dat gebruik maakt van jeugdhulp (jaarlijks gemeten door*

CBS) (ambitie 2018:afname); 3. aantal opgelegde jeugdbeschermingsmaatregelen (Serviceorganisatie via Sociaal team, maandelijks): ambitie: lager)

- b. Combinatie van de indicatoren 1. percentage van de jongeren dat bij iemand terecht kan c.q. sociale steun ervaart vanuit de opvoedomgeving, en 2. percentage van de jongeren dat sociale steun ervaart van familie/ vrienden (beide indicatoren via DG&J)
- c. Het aantal complexe gezinsproblemen die bij het sociaal team in behandeling zijn. Registratie vindt plaats door het sociaal team (met jeugdprofessionals/ Serviceorganisatie ZHZ *)
- d. Meting via zelfredzaamheidsmatrix door het sociaal team (jeugdprofessionals/Serviceorganisatie ZHZ *)
- e. Aantallen gebruik van 2^o en 3^o lijnsvoorzieningen (jaarlijks gemeten door CBS) (ambitie 2018:afname) (ambitie: daling) vergeleken met toename beroep op voorliggende voorzieningen (w.o. 1^o lijnsvoorzieningen/sociaal team)
- f. Registratie voor Serviceorganisatie ZHZ (gegevens jeugdzorginstellingen)*)
- g. Monitor Serviceorganisatie ZHZ

*) Deze indicatoren zijn opgenomen in het monitoringsysteem van de Serviceorganisatie ZHZ. Deze kwamen al voor in het Beleidsrijk Transitie Arrangement Jeugdhulp ZHZ, juni 2014, p. 8-15.

3.2.1.5. Resultaten (SMART)

- a. Ouders en jongeren krijgen (op eigen niveau) (opvoed)ondersteuning en 90% van hen heeft er aantoonbaar baat bij.
- b. Indien er sprake is van behandeling door jeugdzorginstellingen, dan wordt deze door ouders/jongeren gemiddeld met een 7,0 beoordeeld.
- c. Er is zo weinig mogelijk uitval uit hulpverleningstrajecten.
- d. Er is een hoge mate van doelrealisatie bij de hulpverleningstrajecten.

Indicatoren:

- a. Via enquêtering onder deelnemers aan (opvoed)ondersteuning
- b. Meting via klanttevredenheidonderzoeken door jeugdzorginstellingen *)
- c. Percentage reguliere beëindiging hulptraject *)
- d. Door meting van landelijk geformuleerde resultaten ('Outcome in zicht' van het Nederlands jeugdinstituut) door jeugdzorginstellingen (nog geen afspraak over met de Serviceorganisatie)

3.2.1.6. Sturings- en ontwikkelingscondities

Meting doelbereik en resultaat

Er zijn afspraken gemaakt met de Serviceorganisatie ZHZ (behalve over resultaat d). Deze afspraken worden o.a. gemonitord door het Ministerie van VWS/KING en CBS. Deze cijfers worden (nog summier) vanaf oktober 2015 beschikbaar gesteld. In 2016 is er een goede monitor voorhanden voor de jeugdhulp. Daarnaast gaat de gemeente een monitor sociaal domein inrichten.

3.2.2. Kwetsbare jongeren

3.2.2.1. Ontwikkeling / problematiek

In Leerdam zijn er 40 geïndiceerde licht verstandelijk beperkte jongeren (LVB) van 0-17 jaar. Ongeveer 80 jongeren onder de 25 jaar vielen tot voor kort onder de Wajong-regeling. Er zijn in Leerdam beduidend meer ouders met thuiswonende kinderen met lichamelijke problemen dan in de regio (11,5% AV 5,3 en ZHZ 6,3%). Het percentage jongeren met psychische problemen bedraagt 7,5%.

Licht verstandelijk beperkte (LVB-) jongeren zijn extra kwetsbaar: ze hebben vaak geen (vak) opleiding en zijn vaker werkloos, zijn (eerder) vatbaar voor 'verkeerde' vrienden (politiecontacten). Ze weten de benodigde hulp en zorg niet altijd op eigen kracht te vinden. Onderwijs (o.a. praktijkscholen) en andere partners hebben aangegeven dat er meer voor de LVB-ers in het vrijetijdscircuit in Leerdam zou moeten zijn. De uitkomsten uit de pilot 'LVB en vrije tijd' worden in 2016 verder benut. Het is belangrijk dat kinderen niet 'thuiszitten' maar naar school gaan, zodat er geen maatschappelijke uitval plaatsvindt (zonder startkwalificatie).

Er waren in 2014 52 voortijdig schoolverlaters 2,9% = hoger dan AV gemiddeld). Het aantal jongeren onder de 27 jaar dat werkzoekend is 106. Dit is beduidend hoger dan in de AV regio.

Er zijn 920 niet westerse allochtonen in Leerdam (Tympaan 2013). Bij deze jeugdigen is het bekend dat de kans groter is op problemen en daarom mogelijk in de hulpverlening terecht komen.

3.2.2.2. Visie / richting

Alle jongeren nemen deel aan de Leerdamse samenleving. Een stevig sociaal netwerk biedt duurzame oplossingen waardoor kwetsbare jongeren minderen snel terugvallen. Het versterken van het sociale netwerk van de kwetsbare jongeren is dan ook van belang. Voor de kwetsbare jongeren is er een kans tot ontplooiing (ook als vrijetijdsbesteding) en een vangnet. Ook kwetsbare jongeren, zoals LVB-jongeren, moeten (eventueel met ondersteuning) kunnen wonen, werken (zo mogelijk in het bedrijfsleven), sporten en recreëren (cultuur beleven). Er is extra aandacht voor jongeren die niet meer onder de Wajong regeling vallen.

In het Raadsprogramma 2014 – 2018 is opgenomen dat de aandacht specifiek uitgaat naar jongeren die ondersteuning nodig hebben, omdat ze een achterstand (licht verstandelijke beperking) of mogelijk specifieke problemen hebben.

Door jongeren te begeleiden en te coachen gaan zij sociale competenties ontwikkelen, assertiever worden en hun zelfvertrouwen verhogen. Door het faciliteren van activiteiten, ondersteuning en advies die worden gegeven door gelijken (peers) wordt schooluitval voorkomen en worden jongeren toegeleid naar stage of werk. De kracht van gelijken is dat zij dezelfde 'taal' spreken, ervaringen delen en elkaars voorbeeld kunnen zijn. Gelijken begrijpen elkaar en nemen makkelijk iets van elkaar aan. Er is sprake van herkenning en daardoor lagere drempels dan bij een professional. Het inzetten om initiatiefrijke jongeren te stimuleren en te mobiliseren krijgt extra aandacht.

3.2.2.3 Maatschappelijk effect

Ook laaggeschoolde jongeren en kwetsbare jongeren werken naar vermogen en nemen actief deel aan de samenleving.

3.2.2.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Toename zelfredzaamheid bij laaggeschoolde jongeren en jongeren met een beperking (streefcijfer nader te bepalen)
- b. Het aantal jaarlijks voortijdig schoolverlaters (52 in 2014) neemt af met 10% naar 47 (vanaf 2016)

Indicatoren:

- a. *Nader te bepalen (bijv. via zelfredzaamheidsmatrix); toename bereik kwetsbare jongeren bij (zorg)instellingen.*
- b. *% voortijdig schoolverlaters; % geslaagden (18-25 jaar) voor mbo of niv. 2 of hoger (startkwalificatie) CBS*

3.2.2.5. Resultaten (SMART)

- a. In 2016 worden 10 jongeren toegeleid naar zelfbewustwording, een zinvolle vrijetijdsbesteding en/of vrijwilligerswerk; van deze trajecten is minimaal 50% succesvol (betreft pilot LVB in Leerdam: in 2015 3 via traject toegeleid).
- b. Er zijn voldoende (educatieve) trajecten en voldoende werkgelegenheid waar kwetsbare jongeren terecht kunnen om zich te ontplooien.
- c. Van de ong. 250 kwetsbare jongeren krijgen 120 jongeren (individueel of in een groep) ondersteuning van het jongerenwerk. Klanttevredenheid over (het effect van) de ondersteuning is minimaal 7,5.
- d. Er worden bij 30% van de kwetsbare jongeren, die ondersteund worden, huisbezoeken afgelegd c.q. contacten gelegd met de ouders (betreft plm. 36 ouders).
- e. 75% van de kwetsbare jongeren in traject (plm. 90) krijgt een zinvolle dagbesteding, een steviger netwerk, minder problemen met gezondheid, e.d.
- f. Professionals en vrijwilligers krijgen informatie over mensen met een beperking en hoe te handelen.

Indicatoren:

- a. *Registratie en evaluatie vanuit project LVB*
- b. *Nader te bepalen; leerpunten uit pilot worden in 2016 opgenomen. Meting door: Avres, UWV.*
- c. *Registratie via Jongeren in beeld en enquêtes (SJJMH)*
- d. *Registratie via Jongeren in beeld en enquêtes (SJJMH)*
- e. *Registratie via Jongeren in beeld (SJJMH)*
- f. *Nader te bepalen*

3.2.2.6. Sturings- en ontwikkelingscondities

De gemeente wil via een zogenaamde subsidietender een aantal instellingen uitnodigen om een aanbod te doen voor het invullen van de ondersteuningsfunctie (jongerenwerk); dat geldt ook voor de paragrafen 3.2.4 en 3.2.5.

3.2.3. Leerdam als aantrekkelijke stad voor jongeren en jonge gezinnen

3.2.3.1. Ontwikkeling / problematiek

Uit de monitor Domein Sociaal AV 2014 blijkt dat er een lichte krimp in Leerdam wordt verwacht. Ook vindt er de komende 15 jaar op basis van berekeningen van het Tympaan instituut een daling plaats van jongeren tussen de 0-17 jaar van 17,5%, dit is sterker dan in de regio (11,4), ZHZ (5,1) en landelijk (1,9%). Dit heeft mogelijk invloed op de educatieve voorzieningen, zoals het (voortgezet) onderwijs en ontspanningsvoorzieningen. Ook kan dit gevolgen hebben voor de aanwas van nieuwe leden en vrijwilligers bij (sport)verenigingen.

De jeugdwerkloosheid is met 106 jeugdigen onder de 27 jaar beduidend hoger dan regionaal. Als er geen huisvesting of werk is voor jongeren dan is de kans groter dat zij Leerdam verlaten, hetgeen de krimp verergert. Ook culturele mogelijkheden (toneel, muziek, theater, uitgaan) zijn voor jongeren belangrijk voor de vorming en ontwikkelkansen.

3.2.3.2. Visie / richting

Het is belangrijk om als stad ook aantrekkelijk te zijn voor jongeren. De vergrijzing gaat snel, dus we willen jongeren - zeker in de eerste 18 jaar van hun leven - aan Leerdam binden. Ze horen er nadrukkelijk bij. Jongeren moeten zich thuis voelen en op alle leefgebieden waarin ze acteren, mee kunnen doen (wonen, werken, ontspannen). Een deel van de (vaak hoger opgeleide) jongeren vertrekken tijdelijk naar de stad, maar keren mogelijk later terug als ze een gezin vormen.

We willen voorkomen dat laaggeschoolde jongeren van 18-25 jaar wegtrekken, vanwege het niet voorhanden zijn van goedkope huurwoningen. Er moet aandacht zijn voor goedkope, startershuurwoningen voor jongeren (van 18 – 25 jaar) met een laag inkomen. Maar ook voor aantrekkelijke (huur- en koop)woningen voor jonge gezinnen die mogelijk vanuit elders (opnieuw) in Leerdam willen wonen.

Daarnaast willen we zorgen voor voldoende (vrijtijds-) voorzieningen, zoals cultuur en sport.

Om de stad Leerdam ook voor jongeren (waaronder jonge gezinnen) 'in de markt te zetten', kan gedacht worden aan een PR campagne, een 'city-branding' specifiek gericht op deze doelgroep.

3.2.3.3. Maatschappelijk effect

Jong volwassenen wonen graag in Leerdam en willen er graag blijven wonen, omdat er voldoende mogelijkheden zijn tot scholing, werk, huisvesting en vrijetijdsvoorzieningen.

3.2.3.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Afname van het percentage werkzoekende werkloze jongeren 16 – 22 jaar (streefcijfer nader te bepalen).
- b. 80% van de jongeren is tevreden over wonen, werken en het voorzieningenniveau in Leerdam.
- c. Toename cultuur- en sportdeelname onder jongeren (streefcijfer nader te bepalen).

Indicatoren:

- a. *Aantal werkzoekende werkloze jongeren van 16-22 jaar (cijfers UWV/RSD)*
- b. *Op te zetten monitor (0-meting in 2015)*
- c. *Metingen via combinatiefunctionarissen*

3.2.3.5. Resultaten (SMART)

- a. Het voorzieningenniveau voor jongeren blijft op peil. Initiatieven vanuit jongeren worden gestimuleerd.
- b. Deelnemers aan het cultuuraanbod van Jong Leerdam stromen door naar de reguliere culturele organisaties
- c. Deelnemers aan het sportaanbod van Jong Leerdam worden lid van reguliere sportverenigingen
- d. Toename cultuurparticipatie onder schooljeugd/ kinderen doen vaker aan cultuur
- e. Toename sportparticipatie onder schooljeugd/ kinderen doen vaker aan sport.
- f. De schooljeugd is tevreden over het cultuur- en sportaanbod in Leerdam

Indicator:

- a. *Indicator wordt nader onderzocht*
- b. *t/m f. Wordt gemeten via metingen combinatiefunctionarissen (st. Welzijn)*

3.2.3.6. Sturings- en ontwikkelingscondities

Budgettaire consequenties

Indien daarvoor wordt gekozen, zal er rekening gehouden moeten worden met kosten voor onderzoek naar 'branding van jongerenstad Leerdam'.

3.2.4. Jeugdparticipatie

3.2.4.1. Ontwikkeling / problematiek

Onder de kop jeugdparticipatie hebben we een drietal niveaus geschaard:

1. Meepraten: Jeugd wordt te weinig betrokken bij het ontwikkelen van beleid en het inrichten van de buitenruimte, woonruimte en andere zaken die hen aangaan.
2. Meedoen: Jongeren horen bij de participatiemaatschappij maar velen zijn zich hier nog niet van bewust.
3. Erbij horen (inclusieve samenleving): Jongeren willen gewaardeerd worden. Het gevoel van dreiging tot radicalisering dat sommigen hebben n.a.v. landelijke ontwikkelingen, moet worden tegen gegaan door alle jongeren kansen te bieden en hen te laten voelen dat ze erbij horen.

3.2.4.2. Visie / richting

Wezenlijk is dat er meer begrip komt tussen ouderen en jongeren. En dat de verbindingen tussen diverse initiatieven en groepen worden verstevigd (bijv. dat jongeren en ouderen elkaars accommodaties gebruiken).

Jongeren zouden meer invloed moeten krijgen op thema's die hen rechtstreeks raken, bijv. leef- en speelomgeving en (naschoolse) (sport)voorzieningen.

Ouders, vanuit verschillende achtergronden, zouden bekend moeten zijn met de leefwereld van jongeren. Voorkomen moet worden dat voor radicalisering vatbare jongeren zich afwenden van de samenleving (isolatie).

Het is belangrijk dat jongeren leren om zich belangeloos in te zetten voor anderen. De gemeente zou graag zien dat jongeren gestimuleerd worden om vrijwilligerswerk te gaan doen, o.a. in de zorg.

3.2.4.3. Maatschappelijk effect

Jongeren groeien op tot zelfstandige, evenwichtige en trotse personen die hebben geleerd 'mee te doen'. Ouderen zijn toleranter en betrekken jongeren vaker.

3.2.4.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Er is een toename van het aantal jongeren dat zich als vrijwilliger inzet voor medeburgers.
- b. Tevredenheid onder (een brede vertegenwoordiging van) jongeren over de mate waarin de gemeente de inbreng van jongeren bij haar (uitvoering van) beleid - die de belangen van jongeren raken - serieus neemt.

Indicatoren:

- a. *Via registratie door diverse instellingen; tevens bezien of dit thema opgenomen kan worden in de Gezondheidsenquête jongeren (door DGJ)*

- b. *Tevredenheid jongerenparticipatie: elk jaar wordt bij 5 initiatieven waar de gemeente de jeugd heeft betrokken bij (de voorbereiding of uitvoering van) haar plannen via een enquête onder de deelnemers de tevredenheid van de jongeren over proces en resultaat gemeten*

3.2.4.5. Resultaten (SMART)

- a. De jongerenraad (vanuit allerlei geledingen) praat mee en wordt serieus genomen bij het opstellen van beleid door de gemeente en inwoners via wijkgericht werken.
- b. Via de op te zetten kindergemeenteraad krijgen jonge kinderen inspraak.
- c. Ouders zijn voorgelicht en zijn tevreden over de ontvangen informatie over de leefwereld van jongeren. Professionals, vrijwilligers, buurtbewoners en gemeenten zijn beter op de hoogte van de leefwereld van jongeren. 90% van deze stakeholders is tevreden over de informatie en 75% geeft aan meer inzicht en begrip te hebben voor jongeren en hun leefwereld.
- d. 25% van de jongeren die bereikt worden door het jongerenwerk (plm. 112) doet iets terug voor een ander (vrijwilligerswerk, peers)

Indicatoren:

- a. Via tevredenheidsenquête onder leden jongerenraad
- b. Via tevredenheidsenquête onder leden kindergemeenteraad
- c. Via enquêtes onder de genoemde stakeholders (via SJJMH)
- d. Registratie via Jongeren in Beeld (van SJJMH)

3.2.5. Jeugdoverlast en -criminaliteit

3.2.5.1. Ontwikkeling / problematiek

Er is een daling van 7% waar te nemen van meldingen jeugdoverlast. In 2013 was dit 256 en in 2014 nog 239.² Het beleid (aanpak d.m.v. driemansschap jongerenwerk, politie, gemeente) dat tot dusverre is ingezet, lijkt effect te hebben.

Tegelijkertijd neemt het onveiligheidsgevoel toe. In 2014 voelt 30,4% zich onveilig in Leerdam, waarbij 9,2% aangeeft dat dit komt door hangjongeren. In het Integraal veiligheidsbeleid Leerdam wordt dit nader geanalyseerd en uitgewerkt.

Het aantal Jeugdgroepen in Leerdam is volgens de Beke-indeling dalend: 'hinderlijk' van zes (2013) naar twee (2014), 'overlastgevend' van nul (2013) naar twee (2014), 'crimineel': beiden jaren nul. Er zijn 11 Halt-afdoeningen geweest.

3.2.5.2. Visie / richting

De samenwerking tussen partners verloopt aantoonbaar goed en er is een eenduidige aanpak in de hele gemeente met elkaar versterkende maatregelen ingezet.

Ouders, buurtbewoners - 'ouderen en jongeren' - worden –alleen zo nodig- betrokken bij de aanpak. Bijeenkomsten worden gestimuleerd waarbinnen ze elkaar ontmoeten en leren begrijpen.

Een *combinatie* van preventie, zorg en welzijn is essentieel voor een effectieve aanpak. Door in de wijken te zijn, signalen uit netwerken op te pakken, te duiden en daar naar te handelen, kunnen in een vroegtijdig stadium gemeente samen met partners uit het zorg- en veiligheidsdomein snel ingrijpen. (tolerantie grens is gestegen) mate overlast

3.2.5.3. Maatschappelijk effect

Jeugd (en andere inwoners) voelt zich in Leerdam veiliger, veroorzaakt minder overlast en begaat minder criminaliteit. De tolerantiegrens van volwassenen ligt hoger.

3.2.5.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. De jeugdcriminaliteit neemt af (streefcijfer nader te bepalen).
- b. Het aantal meldingen van jeugdoverlast neemt af.
- c. Daling van onveiligheidsgevoelens bij jongeren (meting en streefcijfer nader te bepalen) en omgeving. Dit geldt zeker ook voor (sport)verenigingen.
- d. Het aantal overlastgevende jeugdgroepen neemt af van 2 naar 1.

Indicatoren:

- a. *Politiecijfers*
- b. *Gemeentelijk registratie van overlast (RIS)*
- c. *Meting nader te bepalen*
- d. *Onderzoek Beke (3mansschap: politie, gemeente, jongerenwerk)*

² Cijfers Leerdam jeugdoverlast 2014: Centrum 54, Noord 95, Oost 38, West 50, Schoonrewoerd 3, Kedichem 16.

3.2.5.5. Resultaten (SMART)

In 2017:

- a. Is in de wijken Noord, Oost en Kedichem een extra inspanning geleverd om overlast van jeugd te verminderen, leidend tot een substantiële daling van overlast. Er is sprake van 30% minder overlastbeleving door bewoners in de betrokken buurten. En er is een daling van 30% in de overlastmeldingen in deze buurten.
- b. 85% van de stakeholders, die betrokken zijn bij de bestrijding van de overlast, is tevreden over de aanpak vanuit het jongerenwerk.
- c. Wordt er aantoonbaar succesvol bemiddeld bij buurtoverlast tussen oud en jong. Minimaal 85% van de burgers die overlast ervaren is tevreden over de bemiddeling door het jongerenwerk.
- d. Wordt een nader te bepalen aantal jongeren 'op de rails gezet'.
- e. Is men binnen verenigingen veilig en heeft men respect voor elkaar. Men spreekt elkaar en de jeugd aan op 'normen en waarden'.

Indicatoren:

- a. *Meting op basis van enquête onder bewoners; plus registratie overlastmeldingen door gemeente*
- b. *Meting op basis van tevredenheidsenquête onder betrokkenen (via SJJMH)*
- c. *Enquetering onder deelnemers van de bemiddeling (door SJJMH)*
- d. *Zelfredzaamheid en tevredenheid worden gemeten via enquête onder betrokkenen*
- e. *Nader te bezien hoe dit resultaat gemeten wordt*

3.3. Taalontwikkeling

3.3.1. Ontwikkeling / problematiek

In Leerdam lopen 93 peuters (25%) risico op een forse taalachterstand op de basisschool. Er zijn 135 kleuters met een taalachterstand en met een risico-indicatie volgens de Leerdamse criteria voor VVE (voor- en vroegschoolse educatie). De taalachterstand van deze kinderen trekt een stevige wissel op hun school- en daarna maatschappelijke carrière.

25% van de basisschoolleerlingen in Nederland verlaat op dit moment de basisschool met een taalachterstand, 25% van de leerlingen van het VMBO verlaat de school als functioneel analfabeet. Functioneel analfabetisme houdt in dat iemand wel in staat is om losse woorden te lezen en ook de eigen naam te kunnen schrijven, maar dat hij of zij niet in een redelijk tempo teksten kan lezen. Het lukt hen dus niet om formulieren in te vullen of informatieborden en ondertiteling te lezen.

Functioneel analfabeten raken vaker werkloos dan mensen die wel goed kunnen lezen en schrijven. Daarnaast blijken zij minder te participeren in de samenleving, krijgen vaker problemen met zelfredzaamheid en lopen een groter risico op gezondheidsproblemen. Kinderen van functioneel analfabetische ouders lopen ook een groot risico op een contextuele taalachterstand en de daaraan verbonden problematiek: de taalachterstand beïnvloedt hun emotionele ontwikkeling, lichamelijke ontwikkeling, maatschappelijke loopbaan en schoolcarrière negatief.

Landelijk wordt er van uitgegaan dat van de volwassenen (16-65 jaar) 12% laaggeletterd is. In Leerdam is de geschatte omvang van deze groep derhalve 1240.

3.3.2. Visie / richting

In het Raadsprogramma 2014 – 2018 zijn het bestrijden van contextuele taalachterstanden en laaggeletterdheid speerpunten van het gemeentelijk beleid. Ook in de nota Kansen Verzilveren (maart 2014) over het Onderwijs Achterstanden Beleid is nadrukkelijk gekozen voor een brede en effectieve aanpak van contextuele taalachterstanden. In de nota is dan ook opgenomen dat de gemeente er aan hecht onnodige taalachterstand bij kinderen in een zo vroeg mogelijk stadium te bestrijden. Eén van de uitgangspunten is ook dat de ouders hier nadrukkelijk een rol in hebben.

De brede en effectieve aanpak die wij voorstaan bestaat uit het organiseren van een ketenaanpak. We regelen dat:

- (het risico op) taalachterstand bij jonge kinderen vroegtijdig gesignaleerd wordt,
- de taalachterstand en mogelijke gevolgen daarvan besproken worden met de ouders, opdat de ouders gemotiveerd raken om hun kind deel te laten nemen aan VVE;
- er voldoende en kwalitatief hoogwaardige VVE voorzieningen voor handen zijn;
- de ouders zo nodig gemotiveerd worden om zelf (beter) Nederlands te leren spreken en schrijven;
- er thuis met hun peuters oefenen wat op de peuterspeelzaal wordt geleerd;
- via vrijwilligers het aanbod aan taalimpulsen voor laaggeletterde volwassenen en kinderen met een contextuele taalachterstand toeneemt;

- er in Leerdam voldoende goed (voor)lees- en oefen materiaal voor handen is, waar volwassenen en kinderen mee aan de slag kunnen;
- instellingen gezamenlijk zorg dragen voor taalstimulering, het bevorderen van (voor)leesplezier en zo behoud van leesvaardigheid.

De gemeente zal extra investeren in de bestrijding van contextuele achterstanden tijdens de voorschoolse fase. Aandachtspunt hierbij is dat het regulier peuterwerk ook nauw verbonden blijft met de voorschoolse educatie en niet in het gedrang komt. Het is namelijk van groot belang dat peuters samen Nederlands spreken en dat hun ouders elkaar ontmoeten. Ook wordt de bibliotheekfunctie tegen het licht gehouden. Deze zal meer dan nu ten dienste komen van de ondersteuning van taalontwikkeling en behoud van de taalvaardigheid. Enerzijds is zij gericht op het ondersteunen van taalverwerving door zowel kinderen, jongeren als volwassenen. Hiervoor zullen voor zowel aan VVE-trajecten als taalcursussen van Het Taalproject geschikte materialen en studieruimte beschikbaar worden gesteld, en wordt onder meer het project Boekstart verzorgd. Anderzijds is de bibliotheek een belangrijk instrument bij het behoud van leesvaardigheid en leesplezier voor mensen als ze eenmaal hebben leren lezen. Ook in het jeugdbeleid gaat de aandacht meer uit naar jongeren met (taal)achterstand, die extra ondersteuning nodig hebben (zie onder meer: paragraaf 3.2.2). Taalvaardigheid is daarnaast het instrument om te komen tot zelfredzaamheid/participatie (zie paragraaf 3.4).

Naast het voorkomen/bestrijden van taalachterstanden is ook het beschikbaar hebben van een boekencollectie voor de inwoners van Leerdam van belang voor een goede taalontwikkeling en draagt bij aan het participerend vermogen en integratie in de samenleving.

In de bestrijding van laaggeletterdheid bij volwassenen zijn de volgende succesfactoren zoals bij de aanpak van 'Taal voor het Leven' ervaren: de combinatie van getrainde vrijwilligers, professionele docenten en gelegenheid om het geleerde in de praktijk te brengen. In Leerdam is de persoonlijke benadering in de werving van laaggeletterden met Nederlands als eerste taal ook een belangrijke succesfactor gebleken.

3.3.3. Maatschappelijk effect

- a. Kinderen groeien op in een stimulerende, taalrijke omgeving. Hierdoor zijn zij in staat om op hun eigen niveau, zonder onnodige achterstand, de basisschool en het voortgezet onderwijs te doorlopen en zich te ontwikkelen tot zelfstandige, actieve burgers.
- b. Verbetering van de zelfredzaamheid van volwassen inwoners van Leerdam door het tegengaan van taalachterstand en laaggeletterdheid.

3.3.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. In 2017 heeft minimaal 80% van de VVE leerlingen op de voorschool tenminste 400 woorden geleerd met het LOGO3000 programma.
- b. In 2018 heeft minimaal 75% van de kinderen met een VVE-indicatie aan het einde van groep twee tussen M1 en E2 tenminste een reguliere relatieve groei in vaardigheidsscore doorgemaakt op Taal voor Kleuters, van 20 punten.

- c. In 2019 is tenminste 85% van de kinderen met een VVE indicatie tussen E2 en E5 niet afgestroomd op de vaardigheidsscore.
- d. Jaarlijks behalen minimaal 35 volwassen laaggeletterden een startkwalificatieniveau taalvaardigheid.

Indicatoren:

- a. *Opbrengsten LOGO 3000 aangeleverd door voorscholen.*
- b. *en c. Vaardigheidsscores, aangeleverd door de basisscholen t.b.v. de kleine monitor.*
- d. *Toetsing van 2F-niveau, aangeleverd door de aanbieder van de taalcursus.*

3.3.5. Resultaten (SMART)

Peuters met een VVE indicatie

- a. Het aantal peuters met een VVE indicatie dat deelneemt aan Opstapje stijgt van 30 in 2014 naar 52 in 2017.
- b. Het aantal peuters met een VVE indicatie dat deelneemt aan voorschoolse educatie stijgt van 84 % in 2014 naar 92% in 2019.
- c. in 2018 maakt minimaal 80% van het aantal peuters dat deelneemt aan een VVE-programma tijdens de peuterspeelzaalperiode van 1½ jaar een reguliere relatieve groei op de vaardighedenscore op de toets Taal voor Peuters, en leren tijdens de gehele peuterperiode gemiddeld 400 woorden volgens het aanbod van LOGO 3000.

Ouders van VVE-peuters

- d. Het aantal ouders van kinderen met een VVE-indicatie dat deel neemt aan Boekstart op de peuterspeelzaal is 80%.
- e. In 2018 nemen tenminste 29 opvoeders van VVE-peuters deel aan een taal- en oudercursus en dit aantal stijgt jaarlijks met 20%.
- f. 80% van de deelnemers rondt de taal- en oudercursus met goed gevolg af.
- g. 75% van de deelnemers is positief over deze cursus
- h. Van de deelnemers aan deze cursus start tenminste 30% binnen 2 jaar na afronding van de taal- en oudercursus een vervolgtraject NT1 of NT2.
- i. In 2018 is minimaal 70% van de ouders van VVE-peuters thuis actief met taalondersteunende programma's; en minimaal 80% ziet vooruitgang bij het kind.
- j. In 2017 bezoekt 70% van de ouders van VVE peuters ouderavonden van het peuterwerk en is 80% van de bezoekers positief over de inhoud en avond zelf.

Basisscholen met VVE-leerlingen.

- k. Basisscholen zetten een beredeneerd en passend aanbod in voor kinderen met een VVE- indicatie of contextuele taalachterstand, zodat 80% van deze kinderen tussen begin groep 1 en einde groep 2 een reguliere relatieve groei doormaakt op de vaardigheidsscore behorend bij de toets Taal voor Kleuters (20 punten).
- l. In 2018 biedt 80% van de VVE scholen een ouderprogramma aan ter ondersteuning van de taalontwikkeling van VVE-kleuters, en is 75% van de ouders/opvoeders positief over deze cursus.
- m. Scholen doen tussen 2015 en 2020 leerlingen met een VVE-indicatie ook in de groepen 3-8 een beredeneerd en effectief aanbod zodat 80% van deze leerlingen tussen het einde van de VVE en het verlaten van de basisschool het verkregen

niveau van begrijpend lezen en spelling behouden (niet afstromen op de vaardigheidsscores).

- n. Via de educatieve bibliotheekfunctie zet de school aanmerkelijk meer in op taalgerelateerde projecten voor m.n. leerlingen met taalachterstand (leesstimulering basisschoolleerlingen, leesstimulering ouders, enthousiasmering scholing leerkrachten) op alle basisscholen; de leerkrachten zijn daar voor 90% (zeer) positief over; leerkrachten doen aanwijsbaar meer aan taalgerelateerde projecten; leerlingen geven in meerderheid (>70%) aan meer plezier te hebben in lezen dankzij de extra leesvoorziening.

Ouders van VVE-kleuters

- o. In 2017 is tenminste 80% van de VVE ouders is thuis actief met taalondersteunende programma's, minimaal 80% ziet vooruitgang bij het kind.
- p. In 2017 bezoekt 70% van de ouders van VVE kleuters ouderavonden op de basisschool en is 80% van de bezoekers positief over de inhoud en avond zelf.
- q. Van de laaggeletterde ouders/opvoeders die deelnemen aan de oudercursus start 30% binnen twee jaar na het volgen van de ouder cursus een NT1 of NT2 cursus.

Volwassenen

- r. Jaarlijks nemen minimaal 70 volwassen laaggeletterden deel aan taaltrajecten waarvan tenminste 10 aan taaltrajecten voor mensen met Nederlands als eerste taal (zie ook h en q).
- s. Van deze 70 volwassenen hebben vanaf 2016 jaarlijks minimaal 35 deelnemers aantoonbaar (volgens de landelijke monitor sociale inclusie, lezen en schrijven) hun taalvaardigheden en arbeid- en opvoedingsvaardigheden verbeterd.
- t. Van deze 75 volwassenen verbeteren vanaf 2016 jaarlijks minimaal 35 deelnemers hun taalniveau van 1F (= niveau einde basisschool) tot 2F (= startkwalificatie, het minimumniveau van taal en rekenen dat volwassenen moeten beheersen om volwaardig te kunnen participeren in de samenleving).

Indicatoren:

- a. *Vergelijking cijfers JGZ 0-4 en cijfers aanbieder voorschoolse voorziening.*
- b. *Vergelijking cijfers JGZ 0-4 en cijfers aanbieder voorschoolse voorziening.*
- c. *Scores Taal voor Peuters Cito, aangeleverd door aanbieder voorschoolse educatie en de kleine monitor*
- d. *Vergelijking cijfers JGZ 0-4 en bibliotheek*
- e. *Vergelijking cijfers aanbieder voorschoolse educatie met die van de taalaanbieder, en gegevens taalaanbieder over de jaren.*
- f. *Rapportage taalaanbieder en kleine monitor*
- g. *Evaluatie door deelnemers via taalaanbieder*
- h. *Gegevens taalaanbieder*
- i. *Rapportage aanbieder voorschoolse educatie en enquête VVE ouders via aanbieder*
- j. *Rapportage aanbieder voorschoolse educatie en enquête VVE-ouders via aanbieder.*
- k. *Rapportage scholen en evaluatie door de ouders via de scholen.*
- l. *basisscholen en kleine monitor*
- m. *Rapportage van de scholen met VVE aanbod, cito scores, rapport onderwijs inspectie, grote monitor*
- n. *Kleine monitor + via schoolmonitor bibliotheek (enquête leerlingen en leerkrachten + kwalitatieve evaluatie schooldirectie)*
- o. *Rapportage scholen, kleine en grote monitor+ evaluatie ouders via de scholen*
- p. *Rapportage basisschool en evaluatie door de ouders via de scholen.*

- q. *Rapportage scholen en taalaanbieder*
- r. *(idem s en t:) Toetsing door de aanbieder van de taalcursus.*

3.3.6. Sturings- en ontwikkelingscondities

Sluitende taalketen

Het bereiken van deze resultaten vereist een ketenaanpak. JGZ 0-4, aanbieders van voorschoolse educatie, de basisscholen die vroegschoolse educatie aanbieden, en zeker ook de bibliotheek en taalaanbieder zullen nauw samen moeten (blijven) werken om de keten sluitend te houden.

De gemeente is verantwoordelijk voor de voorschoolse educatie (peuters) het ondersteunende bibliotheekbeleid en opleidingen Nederlandse taal en rekenen (waarbij inbegrepen digitale vaardigheden) voor niet-inburgeringsplichtige volwassenen.

De gemeente voert regie op de vroegschoolse educatie (groep 1 en 2). De eindverantwoordelijkheid voor de resultaten tijdens de vroegschoolse periode en de jaren daarna ligt echter bij de basisscholen. De gemeente werkt graag nauw met de scholen samen om de basis die tijdens de voorschoolse fase wordt gelegd te verstevigen en uit te bouwen. Hiertoe wil zij blijven bouwen aan een stevig partnerschap met het onderwijs.

Het beleid ten aanzien van de opleidingen voor volwassenen is door de 7 gemeenten van de arbeidsmarktregio Gorinchem / AV uitbesteed aan de RSD. ROC Da Vinci voert het uit voor de RSD. Met de wijzigingen in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs komt een einde aan de gedwongen winkelnering bij het ROC en meer ruimte voor lokaal maatwerk.

Budgettaire consequenties

Wij willen het aanbod van de basisscholen bevorderen door de in- en uitvoering van het ouderprogramma behorend bij Logo 3000 te co financieren.

Voor de financiering van de NT1 en NT2 trajecten gaan we voor 2017 uit van de inzet van WEB (Wet Educatie en Beroepsonderwijs). Die middelen worden door het Rijk aan de centrum gemeente toegewezen. Er is dus een risico dat Leerdam het Taalproject niet of slechts gedeeltelijk vanaf 2016 uit deze middelen kan financieren.

3.4 Zelfredzaamheid

3.4.1. Ontwikkeling / problematiek

Het streven naar een participatiemaatschappij staat de laatste tijd sterk in de belangstelling van de (rijks)overheid. Iedereen die dat kan neemt verantwoordelijkheid voor zijn of haar eigen leven en omgeving, waarbij de overheid slechts een faciliterende rol speelt.

Het ingezette rijksbeleid houdt in dat er bezuinigd wordt op de dure professionele zorg om deze zorg betaalbaar te houden voor de lange termijn. Dit impliceert een verschuiving van professionele naar informele zorg. Burgers worden geacht langer zelfstandig te blijven wonen, zelf meer regie over en verantwoordelijkheid te nemen voor hun leven en daarbij zo nodig ondersteuning te vragen in hun directe leefomgeving. Duidelijk is dat nog niet alle burgers hiertoe in staat zijn.

Landelijke cijfers geven aan dat het met zo'n 85% van de burgers goed gaat, zo'n 10% heeft echter lichte professionele ondersteuning nodig (1^e lijn) en 5% heeft zware tot zeer zware professionele ondersteuning (2^e en 3^e lijn). Deze laatste doelgroep zal altijd in meer of mindere mate afhankelijk blijven van professionele ondersteuning. Dit gezien de aard van hun problematiek /complexe problemen op meerdere leefgebieden.

Vanuit de jaarrapportages algemeen maatschappelijk werk is bekend dat cliënten vaak met één probleem binnenkomen maar in de praktijk meerdere problemen blijken te hebben. Veel voorkomende problemen zijn relatiegerelateerd (35-40%, tussen partners, met kind of echtscheiding), of inkomens-, scholings-en arbeidsgerelateerd (zo'n 15%) en of hebben te maken met gezondheid (rond de 10%).

Met de transities op het sociaal domein, en de gemeentelijk verantwoordelijkheid daarin, krijgt de gemeente ook steeds meer inzicht in de doelgroep OGGZ (openbare geestelijke gezondheidszorg). Burgers uit deze doelgroep hebben vaak zelf geen hulpvraag, maar hun omgeving heeft zorgen en/of ervaart overlast over het gedrag.

Uit de cijfers verslavingszorg voor Leerdam blijkt dat tot en met 2012 jaarlijks zo'n 80-100 cliënten ambulante begeleiding kregen. Gemiddeld was 30% verslaafd aan alcohol, 30-35% verslaafd aan heroïne. Rond de 35% van de verslaafden is allochtoon. De doelgroep mensen met een verslaving en/of psychiatrische aandoening maakt gebruik goed gebruik van de inloop Noorderberg: constant 20-25 deelnemers.

Eind 2014 hadden 14 cliënten uit Leerdam een indicatie voor Beschermd Wonen.

De pilot Sociaal team Leerdam wijk west (90 cliënten) geeft de volgende verdeling aan in problematiek: financiën ruim 30%, huisvesting ruim 20%, algemeen dagelijks leven (ADL) en dagbesteding elk bijna 20%.

Uit de gezondheidsenquête van de DG&J (peiljaar 2012) blijkt dat in Leerdam ongeveer 800 volwassenen (19 jaar en ouder) mantelzorg ontvangen.

Volgens hetzelfde onderzoek verleent 19% van de volwassenen mantelzorg (regio 21%, landelijk 18%). Van deze mantelzorgers voelt in Leerdam 11% zich zwaar belast (landelijk 14%). Het betreft circa 200 inwoners. Ook blijkt uit dit onderzoek dat mantelzorgers nog onbekend zijn met het aanwezige ondersteuningsaanbod.

Van de mantelzorgers die in 2014 zijn aangemeld bij het lokale Steunpunt Mantelzorg geeft 14% aan overbelast te zijn. In 2013 was dit slechts 8% (van de circa 100 nieuwe aanmeldingen). Dit is in lijn met het algemene beeld dat de druk op mantelzorgers toeneemt als gevolg van de vergrijzing en het grotere beroep op de informele zorg. Dit kan leiden tot uitval en daardoor een verschuiving naar formele zorg.

In de regio Zuid-Holland Zuid doet 33% aan vrijwilligerswerk; met name op het gebied van recreatie, sport en kerk en nauwelijks op het gebied van zorg. Het landelijke percentage vrijwilligers is 38.

Op allerlei terreinen zijn al vrijwilligers actief in Leerdam om mensen met een ondersteuningsbehoefte te helpen. Zo heeft de Stichting Welzijn een vrijwilligersinformatiepunt met circa 100 bemiddelbare vrijwilligers, heeft ze vorig jaar 8 vrijwilligers ingezet als schuldhulpverlener en 29 als maatje.

Er is echter niet in beeld hoeveel zorgvrijwilligers er precies zijn. Daarbij speelt ook mee dat de grenzen tussen een zorgvrijwilliger en een gewone vrijwilliger soms diffuus zijn en er veel verschillende instanties zorgvrijwilligers leveren. Uit allerlei kwalitatieve signalen, onder andere van zorgaanbieders blijkt echter dat het aanbod niet voldoet aan de vraag.

3.4.2. Visie / richting

De raad en het college streven naar een maatschappij waarin burgers zelfredzaam zijn, zich bij elkaar betrokken voelen en naar vermogen bijdragen aan de participatiesamenleving. Leerdam zet daarbij lokaal in het bijzonder in op de zogenaamde 0^{de} lijn (het sociaal netwerk) en 1^{ste} lijnsondersteuning (lokale hulpverleners), waardoor minder (snel) een beroep wordt gedaan op de zogenaamde 2^{de} lijnsondersteuning (zorgprofessionals). Uitgangspunt van het sociaal team is om de inzet van professionals waar mogelijk te beperken en die van de informele zorg te vergroten.

Het Raadsprogramma 2014-2018 geeft aan dat de raad streeft naar een maatschappij die de mogelijkheden biedt om collectief en individueel tot ontplooiing te komen. Daar waar burgers kwetsbaar zijn faciliteert de gemeente dat burgers ondersteuning vinden zodat zij weer zelfredzamer worden en op eigen kracht mee kunnen doen in de samenleving. De visie leidt tot een andere verdeling van taken en verantwoordelijkheden tussen burgers, gemeente en professionele instellingen. Steeds meer is de koers dat inwoners een eigen huishouding kunnen voeren, een sociaal netwerk kunnen onderhouden en kunnen deelnemen aan samenleving en arbeidsmarkt.

De gemeenteraad heeft in januari 2015 de nota "Eigen Kracht en Burgerkracht aan zet binnen de 3 D's" vastgesteld. Daarbij geeft ze aan dat ze de volgende keuzes maakt met betrekking tot vergroting van de zelfredzaamheid/ versterking van de eigen kracht/ burgerkracht binnen de 3 D's :

- het anders inzetten van subsidies (o.a. nieuw budget opstartsubsidies en bij alle bestaande budgetsubsidies de versterking 0^{de} lijn als voorwaarde meenemen);
- het meer betrekken van vrijwilligers bij de zorg;
- het versterken van de communicatie rond de 0^{de} lijn;
- ondersteuning/ begeleiding van mantelzorgers.

Voor de 1^e en 2^e lijn geldt dat met name ingezet wordt op de doorontwikkeling van het sociaal team Leerdam en de daaraan gelinkte basisvoorzieningen en 0^e lijn. Wat wordt de positionering van het sociaal team en hoe kan er effectief en efficiënt worden op- en afgeschaald zijn daarbij enige van de te beantwoorden vragen.

In hoeverre het wenselijk is dat Leerdam op termijn een eigen, lokale invulling van de voorziening Beschermd Wonen gaat realiseren moet blijken uit komende cijfers, ervaringen en (samenwerkings)ontwikkelingen. Sinds 1 januari 2015 is Beschermd Wonen een taak van individuele gemeenten waarbij er vooralsnog op regionaal Zuid-Holland Zuid wordt samengewerkt en gemeente Dordrecht een (financiële) centrumfunctie vervult.

3.4.3 Maatschappelijk effect

Een samenleving waarin de zelfredzaamheid van mensen met een beperking versterkt wordt, en burgers elkaar daartoe volop (informele) zorg en steun bieden.

3.4.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Afname van het aantal burgers (met complexe(re) beperkingen/ ondersteuningsbehoefte) dat onvoldoende zelfredzaam is.
- b. Verschuiving van zware professionele hulp/zorg (van 2^{de} en 3^{de} lijn) naar lichte (0^{de} en 1^{ste} lijn); streefcijfer nader vast te stellen.
- c. Toename van het aantal burgers dat zich als mantelzorger of vrijwilliger inzet voor zorgbehoefte burgers; streefcijfer nader vast te stellen.

Indicatoren:

- a. *Meting via de inzet van de Zelfredzaamheidsmatrix door het sociaal team: verschuiving van de tredes 1 t/m 3 naar 4 of 5. Dit instrument wordt landelijk nog verder doorontwikkeld en een analyse is nodig hoe dit het beste ingezet kan worden. Er is nog geen 0-meting. Hierbij gaat tevens gekeken worden in hoeverre dit bereikt is door informele of formele zorg (of beide).*
- b. *Registratie van gebruik maatwerkvoorzieningen, algemene voorzieningen, informele zorg/steun, voor zover lopend via het sociaal team/Wmo loket.*
- c. *Registratie door diverse organisaties (sociaal team, 0^e, 1^e en 2^e lijnsorganisaties, Steunpunt mantelzorg, Vrijwilligers informatiepunt)*

3.4.5. Resultaten (SMART)

In 2017:

- a. Is het aantal zorgvrijwilligers toegenomen; streefcijfer nader vast te stellen op basis van 0-meting. De eventueel benodigde ondersteuning wordt door minimaal 80% van de vrijwilligers gewaardeerd. Ook wordt gemeten in hoeverre deze vrijwilligers de formele zorg hebben ontlast (0-meting nodig).
- b. Is het aantal mantelzorgers dat wordt ondersteund toegenomen, met name de groep met een verhoogd risico op overbelasting; streefcijfer nader vast te stellen. Deze hebben er aantoonbaar baat bij (o.a. minder overbelasting). De mantelzorgondersteuning wordt door minimaal 80% van de mantelzorgers gewaardeerd.
- c. Is het aantal en percentage overbelaste mantelzorgers gedaald; streefcijfer nader vast te stellen.

- d. Hebben professionele organisaties minimaal 10 zorginitiatieven door vrijwilligers ondersteund en/of laten opstarten, die na een jaar op eigen benen kunnen staan. Er is tevredenheid over de ondersteuning.
- e. Is het aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (met name Participatiewet) dat zich inzet als vrijwilliger in de zorg toegenomen; streefcijfer nader te bepalen.
- f. Is het aantal onzelfredzame burgers afgenomen door de inzet van formele en informele hulp via het sociale team

Indicatoren:

- a. *Kwantitatieve aantallen (geregistreerde + ingezette vrijwilligers) in combinatie met kwalitatief tevredenheidsonderzoek (door St. Welzijn en zorginstellingen met vrijwilligers). Ontlasting formele zorg: o.b.v. registratie aantal doorverwijzingen naar informele zorg (door sociaal team).*
- b. *Registratie door diverse instellingen. Waardering en aantoonbare baat wordt gemeten via tevredenheidsenquêtes.*
- c. *Percentage/ aantal overbelaste mantelzorgers in Leerdam aan de hand van vragenlijsten en aan de hand van kwantitatieve gegevens (aantal/ percentage overbelaste mantelzorgers periodiek gemeten door Dienst Jeugd en Gezondheid/ aantal percentage van overbelaste mantelzorgers gemeten bij Steunpunt Mantelzorg, kwalitatieve signalen sociaal team).*
- d. *Registraties van het aantal ondersteunde zorginitiatieven + tevredenheidsonderzoek*
- e. *Registratie aantal mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt als zorgvrijwilliger.*
- f. *Meting via de inzet van de Zelfredzaamheidsmatrix door het sociaal team: verschuiving van de tredes 1 t/m 3 naar 4 of 5. Dit instrument wordt landelijk nog verder doorontwikkeld en een analyse is nodig hoe dit het beste ingezet kan worden. Er is nog geen 0-meting.*

3.5 Gezondheid

3.5.1. Ontwikkeling / problematiek

Het begrip 'gezondheid' is aan verandering onderhevig. De Nederlandse overheid hanteert een definitie van gezondheid die niet meer draait om afwezigheid van ziekte of beperking, maar om *het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.*

Van belang hierbij is het behoud van lichaamsfuncties op mentaal, sociaal en fysiek vlak. Bij ouderen treedt in meer of mindere mate functieverlies op, inherent aan het ouder worden. De doelgroep ouderen groeit naar verwachting fors: tot 2025 een toename van ruim 25% 65-plussers en een toename van 40% 85-plussers.

Voor de jeugd geldt dat zij om twee redenen aandacht verdient: ten eerste omdat jongeren zelf gezondheidsproblemen ervaren. En ten tweede omdat de jeugd de toekomst heeft: een preventieve aanpak van een ongezonde leefstijl van jongeren/ de jeugd rendeert in latere levensjaren!

Uit landelijk onderzoek blijkt dat lager opgeleiden gemiddeld 6 jaar korter leven dan hoger opgeleiden; en gemiddeld 19 jaar korter in goede gezondheid. Bijna 80% van de laagopgeleiden heeft tenminste 1 chronische aandoening, ten opzichte van bijna 60% van de hoger opgeleiden. Zo'n 30% heeft beperkte gezondheidsvaardigheden. Voor deze groep mensen is het vinden, begrijpen en toepassen van gezondheidsinformatie problematisch. De belangrijkste oorzaken voor ziekte en/of sterfte, en daarmee belangrijke leefstijlfactoren, zijn roken, overgewicht, weinig beweging, en ongezonde voeding. Ook (overmatig) alcoholgebruik draagt niet bij aan gezond ouder worden.

Enkele Leerdamse cijfers uit Jeugdgezondheidsmonitor 2013 en de Gezondheidsmonitor 2012 van de Dienst Gezondheid en Jeugd³:

Jeugd

- Voor zowel de 5, 10 als 13 jarigen geldt een percentage van tussen de 15 en 20% dat een verhoogd risico heeft op sociaal-emotionele problemen
- 8 % van de 13 jarigen deed aan binge-drinken
- 27% van de 13 jarigen heeft wel eens gerookt en 5 % rookt dagelijks
- 6 % van de 12-18 jarigen heeft wel een softdrugs gebruikt en 2 % heeft wel eens harddrugs gebruikt (cijfers 2011)
- 18% van de 5 jarigen heeft overgewicht, 28% van de 10 jarigen en 23% van de 13 jarigen.
- 24% van de 12-18 jarigen voldoet aan de norm gezond bewegen
- 7% van de kinderen heeft een verhoogde kans op psychosociale problematiek en 9% van de 12-18 jarigen
- Van de jongeren op het voortgezet onderwijs wordt 25% wel eens gepest

³ De vierjaarlijkse Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen wordt eind 2016 uitgevoerd, medio mei 2017 worden de resultaten verwacht.

Volwassenen en ouderen

- 70% van de 19 jarigen en ouder ervaart de gezondheid als (zeer) goed
- 57% van de 65 plussers ervaart de gezondheid als (zeer) goed
- Bijna 60% van de 19 jarigen en ouder voldoet aan de norm gezond bewegen
- 67 % van de 19 jarigen en ouder heeft minimaal 1 chronische aandoening; van de 65 plussers is dat 86%
- 14 % van de 19 jarigen en ouder ondervindt ernstige belemmeringen bij dagelijkse bezigheden door chronische aandoening(en); van de 65 plussers is dat 16%
- Van de 19-65 jarigen heeft 5% wel eens harddrugs gebruikt
- Ruim 30% van de 19 jarigen en ouder heeft een matig tot hoog risico op depressie (of angst stoornis)
- Van de 19 jarigen en ouder voelt zo'n 40% zich matig tot zeer ernstig eenzaam
- Van de 65-plussers voelt bijna 40% zich (matig tot ernstig) eenzaam
- Van de 65-plussers is 5 % zeer kwetsbaar; van de 85-plussers is dat ruim 20%.
Kwetsbaar wil zeggen kampend met functieverlies op het mentale, fysieke en sociale vlak.

3.5.2. Visie / richting

Gezondheidsbevordering vergt een integrale aanpak door verbindingen te leggen tussen de publieke gezondheid en ander beleidsterreinen zoals het sportbeleid, ruimtelijke ordening, armoedebeleid, welzijn en openbare orde en veiligheid. De diverse beleidsterreinen binnen het sociale domein zijn niet losstaand, zij hebben allen raakvlakken met het integrale gezondheidsbeleid. Integraal werken en dwarsverbanden met andere thema's benoemen en uitwerken zijn daarbij essentieel. Scholen deelgenoot maken van de cijfers met betrekking tot jeugd helpt bij het creëren van bewustwording, urgentiebesef en draagvlak om hun maatschappelijke rol op te pakken.

Vanuit de Wet publieke gezondheid (WPG) zijn gemeenten verplicht 4-jaarlijks een gezondheidsnota op te stellen. Regionaal worden daar in Zuid-Holland Zuid verband drie hoofdthema's in verwerkt. Van deze drie hebben Ziektepreventie en Gezondheidsbevordering onderling veel raakvlakken. Deze onderdelen worden hierna uitgewerkt in de onderdelen jeugd en de rest (volwassenen en ouderen). Het hoofdthema gezondheidsbescherming (infectieziekten, milieutechnische gevaren zoals asbest en rampen) wordt hier buiten beschouwing gelaten aangezien het rijk hier beleidsbepalend is.

Ziektepreventie: is gericht op het voorkomen van specifieke (infectie)ziekten en/of de vroege signalering ervan. Belangrijke wettelijke taken hierin zijn de jeugdgezondheidszorg en de preventieve ouderengezondheidszorg.

Gezondheidsbevordering: is gericht op het bevorderen en in stand houden van een gezonde leefstijl en een gezonde sociale/ fysieke leefomgeving. Gemeenten hebben hier beleidsvrijheid. In de periode 2008-2015 voerde de Dienst Gezondheid & Jeugd regie op de uitvoering van een 4-tal programma's: Verzuip jij je Toekomst, Mentale Weerbaarheid, Gezond Gewicht en Prenatale Voorlichting. Voor de periode 2016 tot en met 2019 komen deze uitvoeringsprogramma's te vervallen en worden vervangen door één nieuw gezondheidsprogramma *Samen voor Gezond*.

Samen voor Gezond beschrijft op welke manier de Dienst Gezondheid & Jeugd vorm geeft aan de uitvoering van de regionale nota op het gebied van de gezondheidsbevordering. Hier zijn 4 pijlers te benoemen:

- Het versterken van de mentale weerbaarheid van kwetsbare groepen.
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bij de jeugd.
- Het bevorderen van de eigen kracht en vitaliteit bij ouderen.
- Het stimuleren van een gezonde leefstijl bij zwangere vrouwen.

Uitgangspunten hierbij zijn

- Dicht bij de burgers.
- Uitgaande van de vraag en behoefte van de burger.
- Een integrale aanpak.
- Versterken van gezondheidsbevordering/preventie in het sociaal domein om (zwaardere) hulpvragen te voorkomen.

In de gemeente Leerdam vinden, naast het gezondheidsprogramma Samen voor Gezond, diverse lokale initiatieven en acties plaats die de gezondheid van mensen bevorderen. Dit is een dynamisch proces waarbij, passend binnen de kaders van het gezondheidsbeleid, ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen. Door lokale partners kunnen te alle tijden nieuwe initiatieven gestart worden. De gemeente is hierin geen trekker, maar faciliteert en zorgt, waar nodig, voor een (financiële) ondersteuning. Iedere interventie heeft zijn eigen werkwijze en bijbehorende plan van aanpak. De lokale partners zijn hierbij continue in contact met de gemeente, die een faciliterende rol heeft.

De problematiek in de regiogemeenten ZHZ verschilt onderling dusdanig weinig dat er voor gekozen is de nota Gezondheidsbeleid in regionaal verband op te stellen en hierbij een lokale paragraaf toe te voegen.

De nota Gezondheidsbeleid 2016-2017 is op de volgende uitgangspunten gebaseerd:

- gezondheid is ongelijk verdeeld over de bevolking: laagopgeleiden leven gemiddeld (landelijk) 19 jaar korter in goede gezondheid dan hoogopgeleiden;
- gezondheid draait om veerkracht: het vermogen om om te gaan met tijdelijke of blijvende veranderingen in de lichamelijke en/of geestelijke conditie;
- maatschappelijke participatie bevordert de gezondheid en vice versa;
- een integrale, structurele en settingsgerichte benadering van gezondheid vergroot de kans op een actieve participatie van burgers.

3.5.3. Maatschappelijk effect

Een samenleving waarin alle burgers gestimuleerd en in staat worden gesteld een gezonde leefstijl te realiseren.

3.5.4. Beleidsdoelen (SMART)

Jeugd

Een, ten opzichte van de periode 2012-2015, niet toenemend percentage:

- a. jeugdigen 5-19 jarigen met (een verhoogd risico op) psychosociale problemen;
- b. jongeren 12-19 jaar dat wel eens of dagelijks heeft gerookt;

- c. jongeren 12-19 jaar dat weleens softdrugs heeft gebruikt.

Een, ten opzichte van de periode 2012-2015, toenemend percentage:

- d. jongeren dat voldoet aan de norm gezond bewegen (streefcijfer nader te bepalen).

Een, ten opzichte van de periode 2012-2015 afgenomen percentage:

- e. jongeren 12-19 jaar dat aan binge drinken doet (streefcijfer nader te bepalen);
f. jeugdigen 0-19 jaar met (matig tot zeer ernstig) overgewicht (streefcijfer nader te bepalen);
g. jongeren op het voortgezet onderwijs dat wel eens gepest wordt (streefcijfer nader te bepalen).

Indicatoren:

Gemeten via de gezondheidsenquêtes van de DG&J (jaarlijks op scholen via de Jeugdgezondheidszorg)

Volwassenen en ouderen

Een, ten opzichte van de periode 2012-2015, niet toenemend percentage:

- h. laag opgeleide volwassenen met (een matig of hoog risico op) een depressie of angststoornis;
i. ouderen met (een verhoogd risico op) een depressie of angststoornis.

Een, ten opzichte van de periode 2012-2015, minimaal gelijkblijvend percentage:

- j. volwassenen dat voldoet aan de norm gezond bewegen;
k. ouderen (65-plussers) dat in goed ervaren gezondheid leeft;
l. ouderen (85-plussers) dat in goed ervaren gezondheid leeft (indien daar specifiek cijfers over beschikbaar komen).

Een, ten opzichte van de periode 2012-2015, afgenomen percentage

- m. volwassenen (19+) en ouderen (65+) dat zich matig tot ernstig eenzaam voelt (streefcijfer nader te bepalen);

Ouderen

- n. behoud van functies op mentaal, sociaal en fysiek vlak en het bestrijden van daarmee gepaard gaande kwetsbaarheid (invulling nader te bepalen).

Indicatoren:

Gemeten via de gezondheidsenquêtes van de DG&J (4 jaarlijks voor 19 jarigen en ouder)

Zwangeren

Een ten opzichte van 2012 (regionaal):

- o. lager percentage zuigelingensterfte (2012: 3 per 1000 zuigelingen);
p. lager percentage (te vroeg) pasgeborenen met ziekten en aandoeningen.

Indicatoren:

Gemeten via de DG&J

3.5.5. Resultaten

Het is om de bedoeling om de resultaten, behorende bij de lokale paragraaf van de regionale nota Gezondheidsbeleid, in samenspraak met de Dienst Gezondheid & Jeugd en betrokken partijen per specifiek project SMART te gaan formuleren.

3.6 Culturele ontwikkeling

3.6.1. Ontwikkeling / problematiek

Kunst & Cultuur dragen bij aan het verenigen en verbinden van de inwoners van Leerdam. Het samen beleven van cultuur zorgt voor maatschappelijke betrokkenheid en gemeenschapszin in onze gemeente.

Het culturele klimaat is de afgelopen periode verstevigd. Er is een theater gebouwd waar lokale culturele verenigingen zijn gehuisvest en waar optredens plaatsvinden op het gebied van dans, muziek, film, theater, educatie. Daarnaast is een budget 'cultuurparticipatie' gebruikt om Leerdammers te stimuleren om actief deel te nemen aan activiteiten. Het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij organiseren steeds meer culturele activiteiten in de Leerdamse gemeenschap.

Daarnaast is er de transitie van het individueel subsidiëren van muzieklessen aan kinderen (voorheen via Kunstcentrum TOON) naar het financieel steunen van 'algemene muzikale lessen' in groep 4 en/of 5 van de Leerdamse basisscholen.

Ook is er een Combinatiefunctionaris Cultuur aanwezig die bijdraagt aan meer en kwalitatief betere cultuureducatieprojecten op scholen.

Het culturele klimaat in Leerdam is goed maar het probleem is echter dat de samenwerking tussen de verenigingen nog onvoldoende van de grond komt. Momenteel organiseren vele verenigingen vooral activiteiten vanuit de eigen club. Gezamenlijk georganiseerde culturele evenementen kunnen leiden tot meer kwaliteit en hogere participatie van de Leerdamse bevolking.

Voor wat betreft cultuureducatie is er het probleem dat op slechts enkele basisscholen wordt gewerkt aan algemene muzikale vorming. Het bereik (aantal kinderen groep 4/5) is te laag, gelet op de ambitie van het Rijk om muziekeducatie bij de jongste jeugd meer op de kaart te zetten. Van belang is ook dat de basisscholen projecten krijgen aangeboden op het gebied van erfgoededucatie. Het Hofje van mevrouw Van Aerden is de locatie waar de geschiedenis van Leerdam inzichtelijk kan worden gemaakt.

Binnen de sector Kunst & Cultuur is sprake van een participatieve samenleving waarbij geldt dat de gemeente faciliteert en ondersteunt. De culturele clubs formuleren zelf de ambities en zorgen voor de uitvoering. De gemeente ondersteunt het verwezenlijken van de ambities.

3.6.2. Visie / richting

Het Raadsprogramma 2014 – 2018 geeft aan dat het van belang is om het bloeiende culturele klimaat in Leerdam in stand te houden. Hiervoor is het nodig om de culturele verenigingen meer te laten samenwerken.

Bij de samenwerking tussen culturele verenigingen zien wij een nog grotere rol weggelegd voor het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij. Zij organiseren en faciliteren belangrijke culturele evenementen in de Leerdamse gemeenschap. Die rol willen we als gemeente verder uitbouwen en ook ondersteunen omdat het van belang is Leerdammers en het Glas te blijven verbinden. Extra voordeel is dat ook de functie van de combinatiefunctionaris Cultuur is ondergebracht in stichting Glas. De combinatiefunctionaris Cultuur is in staat om de verbinding te maken tussen scholen en culturele verenigingen op het brede terrein van cultuureducatie (muziekeducatie, erfgoededucatie, project culturele ankers).

Ook voor Stadspodium GO is een rol weggelegd in het verbinden van culturele verenigingen. Dit theater moet het broeinest worden voor de lokale verenigingen, zowel voor wat betreft lessen als uitvoeringen. De programmering van GO in de weekenden dient aantrekkelijk te worden voor bezoekers uit Leerdam en de regio. Dit willen we ondersteunen.

De samenwerking kan tot slot worden verbeterd door toe te werken naar een overkoepelende culturele stichting. Deze stichting zal de naam Pilgrim Initiatief krijgen.

In navolging van het Rijk, is ook Leerdam van mening dat 'algemene muzikale vorming' op alle 12 basisscholen in Leerdam gefaciliteerd moet worden. De muziekverenigingen krijgen hierin een rol. Erfgoededucatie op de basisscholen is eveneens van belang.

Voor wat betreft de historische collectie van de gemeente geldt dat deze meer wordt getoond aan de Leerdammers, mogelijk via thematische en tijdelijke tentoonstellingen.

De rol van de gemeente ten aanzien van Kunst & Cultuur is faciliterend. De culturele verenigingen en ondernemers bepalen zelf de inhoud. Daar waar mogelijk denken we actief mee en bieden de helpende hand (financieel en organisatorisch) om zaken voor elkaar te krijgen binnen de door de gemeente geformuleerde ambities. De komende jaren zal de gemeente meer sturen op samenwerking tussen culturele verenigingen en instellingen.

3.6.3. Maatschappelijk effect

Leerdammers participeren meer op cultureel vlak en maken meer gebruik van de eigen culturele voorzieningen.

De jongste jeugd in Leerdam krijgt de kans om in aanraking te komen met cultuur, via cultuureducatie.

Culturele verenigingen en instellingen werken meer samen bij het organiseren van activiteiten.

3.6.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Het aantal Leerdammers dat een bezoek brengt aan het Glasmuseum en/of de Glasblazerij stijgt in de periode 2015 - 2018 van 2.000 naar 4.000 per jaar.
- b. In 2018 worden op minimaal 8 van de 12 basisscholen projecten algemene muzikale vorming gegeven door de Leerdamse muziekverenigingen.
- c. In 2018 worden op minimaal 8 van de 12 basisscholen projecten erfgoededucatie gegeven (erfgoed is: glas / project culturele ankers en historie Leerdam).

Indicatoren:

- a. *Aantal Leerdamse bezoekers aan glasmuseum en/of glasblazerij per jaar.*
- b. *Aantal basisscholen met AMV projecten per jaar.*
- c. *Aantal basisscholen met erfgoedprojecten per jaar (glas en historie Leerdam).*

Daarnaast is bij het thema Leerdam als aantrekkelijke stad voor jongeren en jonge gezinnen (paragraaf 3.2.3) een doel geformuleerd over toename cultuurparticipatie onder jongeren, met bijbehorende resultaten.

3.6.5. Resultaten (SMART)

- a. Het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij organiseren minimaal 4 acties per jaar met en voor Leerdammers. De acties worden hoog gewaardeerd door de Leerdamse bevolking.
- b. Het Pilgrim Initiatief organiseert jaarlijks 1 of 2 culturele evenementen met een minimaal bereik van 250 deelnemers per evenement.
- c. Stadspodium GO is gedurende het gehele culturele seizoen open voor lessen en heeft in ieder weekend activiteiten op het gebied van muziek, dans, theater, educatie en maatschappelijk debat. De gemiddelde bezettingsgraad in GO neemt toe naar 65% in 2018. De waardering voor de activiteiten is hoog.
- d. In de periode 2015 – 2018 worden jaarlijks 2 basisscholen toegevoegd aan het project AMV.

Indicatoren:

- a. *Aantal acties per jaar van stichting Glas, gericht op Leerdamse bevolking.*
- b. *Aantal culturele evenementen per jaar van het Pilgrim Initiatief.*
- c. *Gemiddelde jaarlijkse bezettingsgraad van de grote zaal van Stadspodium GO.*
- d. *Aantal scholen dat jaarlijks participeert in AMV-projecten.*

3.6.6. Sturings- en ontwikkelingscondities

De resultaten van de projecten AMV op basisscholen zijn afhankelijk van de medewerking van de basisscholen. Begin 2015 hebben de scholen laten weten positieve belangstelling te hebben voor de projecten AMV. Na de uitwerking van het stappenplan door de drie Leerdamse muziekverenigingen zal in de praktijk blijken of scholen daadwerkelijk meedoen en in op welke termijn.

Budgettaire consequenties

De ondersteuning van GO en de AMV-projecten op basisscholen is geregeld in de begroting. Voor het ondersteunen van het Pilgrim Initiatief is een bijdrage van € 5.000 per jaar nodig. Voor het Nationaal Glasmuseum is € 8.000 nodig om deze partner een grotere rol te kunnen geven bij het organiseren van culturele evenementen in de Leerdamse gemeenschap.

3.7 Toeristische ontwikkeling

3.7.1. Ontwikkeling /problematiek

De toeristische sector in Leerdam biedt 229 fte aan werkgelegenheid en € 17 miljoen aan bestedingen. Dit blijkt uit de in 2011 uitgevoerde 'Economische effectmeting toeristische sector gemeente Leerdam'. Uit de rapportage blijkt dat Leerdam meer toeristische werkgelegenheid heeft in vergelijking tot nabij gelegen gemeenten als Geldermalsen, Culemborg en Lingewaal. Het totaal aantal bezoekers aan Leerdam in 2010 was naar schatting 600.000, onderverdeeld in:

- Attracties en bezienswaardigheden (3%).
- Musea inclusief glasblazerij (16%).
- Rondvaarten en oeverrecreatie (13%).
- Recreatief winkelen (22%).
- Uitgaan (11%).
- Sportieve leisure en zakelijk dagbezoek (35%).

Het is van belang dat de toeristische effectmeting uit 2011 wordt herhaald zodat we een actueler beeld hebben en een meting die beter kan voldoen als nulmeting.

Het succes van de toeristische sector in Leerdam is gebaseerd op de pijler Glasstad. Het Nationaal Glasmuseum is daarin de belangrijkste toeristische trekker en zorgt voor spin-off van diverse activiteiten op het gebied van recreatie & toerisme in het authentieke Lingelandschap. Dit Lingelandschap biedt mogelijkheden voor (kano)varen, fietsen, wandelen en als gevolg daarvan zijn er voorzieningen zoals bed & breakfast gelegenheden, kleinschalige campings en een de jachthaven in Leerdam. Leerdam kan zich ook profileren met haar ligging tussen de grensgebieden van De Oude Hollandse Waterlinie en De Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Er is op dit moment wel een risico op stagnatie van de ontwikkeling van recreatie en toerisme in Leerdam. Het aantal bezoekers aan het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij loopt namelijk sterk terug (van 90.000 in 2011 naar 68.000 in 2014) en dat kan resulteren in minder spin-off van bestedingen in de binnenstad en het achterland. Dit baart ons zorgen en nader onderzoek naar de bestedingen van toeristen (groepen versus individuele bezoekers) is ook daarom van belang.

3.7.2. Visie / richting

De visie, zoals beschreven in het Raadsprogramma 2014 – 2018, is dat de verdere doorontwikkeling van Leerdam Glasstad van belang is. Leerdam Glasstad blijft de toeristische pijler en Leerdam Glasstad is de toegangspoort voor activiteiten op het gebied van recreatie & toerisme in het Lingelandschap. We streven naar een ontwikkeling van eendaags naar meerdaags bezoek. Verbeteren van de toeristische infrastructuur (glasroute) is van belang.

De richtingen zijn als volgt.

Met het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij zijn we in gesprek over de te verwachten bezoekersaantallen in de komende jaren en de rol van het Nationaal Glasmuseum in Leerdam. Bezien wordt of het Nationaal Glasmuseum een grotere rol kan krijgen in het verbinden van culturele verenigingen en instellingen in Leerdam.

Het project Glasroute Leerdam moet de glasattracties beter met elkaar verbinden en kan, voor zowel bezoekers als Leerdammers, een attractie op zichzelf worden. Hiermee wordt de toeristische infrastructuur verbeterd.

Binnen de ondernemersverenigingen zal de gemeente het glas (nog) meer gaan promoten zodat de binnenstad meer kan profiteren van het imago Leerdam Glasstad. Daarbij willen wij ons bezinnen op de rol van de VVV in de toeristische informatievoorziening. Voorheen had de VVV een bemensde informatiebalie, vanaf 2015 wordt alleen nog gewerkt met twee informatiepunten in de binnenstad plus digitale ondersteuning en het maken van de toeristische folder Leerdam. De vraag is of de toeristische informatievoorziening nog meer bij de ondernemers kan komen te liggen.

Naast het belangrijkste thema Glas, zal nader worden gezien of Leerdam beter kan profiteren van haar ligging tussen de grensgebieden van De Oude en De Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Bezien wordt of Leerdam een Toeristisch Overstap Punt kan realiseren (TOP).

De rol van de gemeente ten aanzien van recreatie en toerisme is soms initiërend (project Glasroute Leerdam) maar vaak ook faciliterend (glasmuseum, kansen Hollandse waterlinie en promoten van Leerdam Glasstad).

3.7.3. Maatschappelijk effect

De ondernemers in Leerdam (horeca, toeristische en recreatieve ondernemers en detailhandel) zullen nog meer profiteren van het imago Leerdam Glasstad. Als gevolg van de groei van de toeristische sector neemt de werkgelegenheid voor Leerdammers toe.

3.7.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Het aantal bezoekers aan Leerdam neemt in de periode 2016 – 2020 toe met 10% (een nieuwe nulmeting in 2015 is hiervoor noodzakelijk).
- b. Het aantal bezoekers aan het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij stabiliseert zich tot circa 68.000 (2014) in 2020.

Indicatoren:

- a. *Bezoekersaantallen Leerdam; werkgelegenheid en bestedingen toeristische sector*
- b. *Bezoekersaantallen Glasmuseum en Glasblazerij*

3.7.5. Resultaten (SMART)

- a. Het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij zorgen jaarlijks voor enkele spraakmakende tentoonstellingen, leidend tot twee of meer publicaties in landelijke en regionale media.
- b. De Glasstadmars organiseert jaarlijks een regionaal wandelevenement met 3.000 bezoekers.

Indicatoren:

- a. *Registratie door Glasmuseum*
- b. *Registratie door de Glasstadmars*

Nader wordt bezien welke resultaten van de VVV worden verwacht in het kader van het promoten van met name meerdaags toeristen in en rond Leerdam.

3.7.6. Sturings- en ontwikkelingscondities

Medio juni 2015 is de raad geïnformeerd over de ontwikkelingen bij het Nationaal Glasmuseum en de Glasblazerij. De informatie betreft: de rol van het Nationaal Glasmuseum in Leerdamse projecten en de toekomstige ontwikkeling van het museum.

Het is op dit moment nog onduidelijk of de gesprekken met de raad invloed hebben op de huidige condities / voorwaarden die de gemeente Leerdam biedt aan het Nationaal Glasmuseum voor de verdere ontwikkeling van Leerdam Glasstad.

Daarnaast is een nieuwe economische effectmeting noodzakelijk om de ontwikkeling in 2016 – 2020 voldoende te kunnen baseren op een actuele nulmeting. In dit onderzoek is aandacht nodig voor de exacte bestedingen van de glastoeristen en de potentiële opbrengst die het thema Hollandse Waterlinie biedt.

3.8 Sportieve ontwikkeling

3.8.1. Ontwikkeling / problematiek

Leerdam heeft een gevarieerd sportverenigingsleven.⁴

Hockey en korfbal maken gebruik van het gemeentelijk sportpark De Punt. De overige buitensportverenigingen beschikken over eigen sportaccommodaties. Leerdam beschikt over een sportcentrum – Berenschot - met sporthal en zwembad en gymzalen in de wijken noord en west. Ze zijn in exploitatie overgedragen aan Laco Recreatie. Er is een gymzaal in oost die eigendom is van ASVZ/Lingebolder. Het dorps huis Kedichem wordt ook tevens gebruikt als gymzaal door de gymnastiekvereniging en het basisonderwijs.

De gemeente heeft gebruik gemaakt van de rijksregeling Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB), gericht op het bestrijden van bewegingsarmoede. Met de middelen hieruit zijn de stimuleringsactiviteiten de Sportcarrousel (via het basisonderwijs) en de Nationale Sport Week voortgekomen. Beiden gericht om het bevorderen van sporten en bewegen en het lid worden van sportverenigingen. Tevens zijn met deze middelen de beweegtuinten (outdoor bewegingstoestellen) in openbare ruimte in Leerdam gerealiseerd.

Daarnaast wordt door middel van de inzet van de combinatiefunctionarissen via een aantal programma's (sportieve school, actieve buurt en sterke vereniging) ingezet op het stimuleren van beweging door met name jongeren en het faciliteren van sportverenigingen.

De gemeente heeft in de afgelopen jaren geen actief sportbeleid gevoerd. Daardoor bleef het contact met de sportverenigingen beperkt tot de hiervoor genoemde activiteiten. Sinds de nieuwe zittingsperiode van de Raad is het overleg met de sportverenigingen opnieuw opgestart. Dat wordt door de sportverenigingen zeer op prijs gesteld. Gevolg van het gebrek aan contact is dat we als gemeente geen goed beeld hebben van de situatie waarin de sportverenigingen zich bevinden.

In het verleden is wel onderzoek gedaan naar de deelname aan sport en bewegen, maar omdat de respons te laag was konden geen representatieve uitspraken worden gedaan. Uit het onderzoek kwam overigens naar voren dat 78% van de respondenten aan sport en bewegen doet en dat 55% van de respondenten lid is van een sportvereniging. Onderzoek nadien richtte zich op alleen de basisschoolleerlingen. In 2014 bleek dat zij voldoen aan de norm gezond bewegen (5 x per week 1 uur matig intensief bewegen).

Zie overigens ook het thema Gezondheid (paragraaf 3.5) over percentages m.b.t. het voldoen aan de norm gezond bewegen.

Om een beter beeld te krijgen van de actuele situatie van de sportverenigingen en de deelname aan sport en bewegen in Leerdam is nader onderzoek nodig, zodat het ook

⁴ Onder sport verstaan we sporten waarbij lichamelijke inspanningen worden verricht. Er zijn ook sporten die gerekend kunnen worden tot de denksport, zoals dammen en schaken en de meer op hobby georiënteerde sporten, zoals de hengelsport en de postduivensport.

mogelijk wordt om beleid en doelstellingen te formuleren. Overigens stelt het college - gelet op de voorgenomen fusie per 1-1-2018 - voor om geen beleidsnotitie op te stellen.

3.8.2. Visie / richting

In 2004 is besloten om de reguliere subsidies aan de sportverenigingen af te schaffen. De tarieven van de binnensportverenigingen worden via de exploitatieovereenkomst met Laco op een acceptabel niveau gehouden. Voor de buitensportverenigingen is in 2009 het buitensportaccommodatiebeleid door de raad vastgesteld, dat buitensportverenigingen het recht geeft op een bijdrage in de kosten van het renoveren van velden en verlichting van 60%.

In het Raadsprogramma en het Uitvoeringsprogramma 2014 – 2018 staat dat de gemeente in gesprek gaat met sportverenigingen over hun toekomstverwachtingen en over hun wensen met betrekking tot accommodaties. De gemeente kiest voor een ondersteunende en faciliterende rol bij het realiseren van toekomstbestendige en duurzame inrichting van (buiten)sportaccommodaties.

Mede naar aanleiding van het in 2015 uitgebrachte rapport van de lokale rekenkamer naar sport en bewegen in Leerdam in de periode 2009 – 2014 – waarin wordt geconstateerd dat duidelijke beleidskaders en doelstellingen ontbreken – heeft het college uitgesproken sport en bewegen belangrijk te vinden omdat het bijdraagt aan gezondheidsbevordering en sociale samenhang in de samenleving. Voorwaarde om beleid en doelstellingen op te stellen is het hebben van een goed inzicht in de bestaande situatie van o.a. sportdeelname, de problemen en knelpunten bij sportverenigingen en de accommodaties. Voorgesteld wordt om dit in de vorm van quickscan in kaart te brengen.

Uitgangspunt voor sportbeleid is, net zoals op andere terreinen, uitgaan van de eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid van sportverenigingen. Kerntaken van de gemeente zijn het scheppen van randvoorwaarden in de vorm van sportaccommodaties en voorzieningen om te sporten en te bewegen, het stimuleren van sporten en bewegen, het bevorderen van vitale sportverenigingen en het bevorderen van samenwerking. Goede en veilige sportaccommodaties zijn van levensbelang voor sportverenigingen. De gemeente is in gesprek met de sportverenigingen over hun accommodaties. Het gaat om binnen- en buitenaccommodaties. Met 4 buitensportverenigingen heeft dat in de tussentijd geleid tot een haalbaarheidsonderzoek naar één gezamenlijk sportpark voor de 4 betrokken verenigingen. Ook de binnensportaccommodaties staan centraal in de gesprekken met sportverenigingen. Omdat de binnensportaccommodaties ondergebracht zijn bij Laco Recreatie, gaan wij ook in gesprek met Laco.

3.8.3. Maatschappelijk effect

Een gezonde Leerdamse samenleving, waarbij een groot aantal inwoners actief deelneemt aan sport en bewegen. Vitale sportverenigingen met een breed aanbod van sportactiviteiten. Sportverenigingen die door samenwerking in staat zijn toekomstbestendige en duurzame sportaccommodaties in stand te houden en die een groot aantal actieve vrijwilligers kunnen begeleiden.

3.8.4. Beleidsdoelen (SMART)

- a. Toename inwoners dat actief deelneemt aan sport en bewegen (streefcijfer nader te bepalen o.g.v. 0-meting).
- b. Vitale sportverenigingen met een brede maatschappelijke functie.

Indicatoren:

- a. *Het percentage Leerdammers dat sport*
- b. *Via onderzoek zal een nulmeting moeten plaats: onderzocht zal moeten worden of sportverenigingen financieel gezond zijn (sluitende begroting en tegenvallers kunnen opvangen) en hoe ze hun brede maatschappelijke functie invullen. IJkpunten nader vast te stellen*

Daarnaast is bij het thema Leerdam als aantrekkelijke stad voor jongeren en jonge gezinnen (paragraaf 3.2.3) een doel geformuleerd over toename sportparticipatie onder jongeren, met bijbehorende resultaten.

3.8.5. Resultaten (SMART)

Het benoemen van resultaten komt na het formuleren van beleid en doelstellingen. Dit zal gelet op de fusie niet meer door de gemeente Leerdam worden opgesteld, maar door de nieuwe fusiegemeente.

3.8.6. Sturings- en ontwikkelingscondities

Ook hiervoor geldt dat dit onderdeel kan pas beschreven worden nadat de raad van de nieuwe fusiegemeente het beleid en doelstellingen voor sport en bewegen heeft geformuleerd.

Budgettaire consequenties

De budgettaire consequenties hangen nauw samen met het te formuleren beleid op het terrein van sport en bewegen. Die kunnen betrekking hebben op het accommodatiebeleid, het stimuleren van sport en bewegen, het vitaal maken van sportverenigingen en bevorderen van onderlinge samenwerking.

3.9 Veiligheid

3.9.1. Ontwikkeling / problematiek

Op basis van criminaliteitscijfers kan geconstateerd worden dat Leerdam de laatste jaren iets veiliger geworden is: het totale slachtofferschap in Leerdam is met 11 % gedaald tussen 2013 en 2015. Deze trend volgt de ontwikkeling van het geregistreerd aantal misdrijven bij de politie (-13%). Zowel het zelf gerapporteerde slachtofferschap als de politieregistratie duiden dus op een daling van criminaliteit in Leerdam.

In 2015 is het totaal aantal misdrijven in Leerdam gedaald ten opzichte van 2014 (-13%). In vergelijking met 2013 is het aantal misdrijven in 2015 eveneens gedaald (-15%). De daling wordt onder meer veroorzaakt door een afname van woninginbraken, bedreiging/mishandeling en enkele veelvoorkomende vormen van vermogenscriminaliteit. Voor cijfers ten aanzien van jeugdoverlast en –criminaliteit wordt verwezen naar paragraaf 3.2.5.

Echter, op basis van het feit dat veel inwoners overlast ervaren, plus de daling in het veiligheidsgevoel, kunnen we concluderen dat de inwoners Leerdam niet als veiliger zijn gaan ervaren. Het rapportcijfer gegeven door de burgers in onderzoeken naar de beleving van de veiligheid en leefomgeving is voor criminaliteit is in de periode 2009 – 2013 gedaald met één punt (van 7,3 naar 6,3) en de waardering voor de sociale veiligheid met 0,9 punt (van 7,6 naar 6,7).

Het Integraal Veiligheidsbeleid heeft de objectieve veiligheid dus wel enigszins kunnen beïnvloeden, maar de veiligheidbeleving (de subjectieve veiligheid) van de inwoners van Leerdam dus niet.

3.9.2. Visie / richting

Een van de hoofdtaken van de overheid, ook op gemeentelijk niveau, is zorgen voor veiligheid. Openbare orde en veiligheid zijn basisbehoeften in onze samenleving. Leefbaarheid en veiligheid zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. Veilig zijn en je veilig voelen betreffen echter twee afzonderlijke grootheden. Het gevoel van veiligheid is iets wat de burger in de praktijk moet ervaren. Het gevoel van veiligheid is bij de inwoner van Leerdam over de afgelopen jaren afgenomen. Wij hebben een belangrijke rol om hier - samen met de burger - verandering in te gaan brengen. Voor het veiligheidsbeleid 2015-2018 wordt dat de grote uitdaging.

Mensen hebben het recht om in geborgenheid te wonen en te leven. Respect voor elkaar moet een gedeeld begrip worden. Uitgangspunt voor ons veiligheidsbeleid is: voorkomen is beter dan genezen!

Het geactualiseerde veiligheidsbeleid is in december 2015 door de gemeenteraad vastgesteld. Op basis van deze integrale beleidsnota wordt in het tweede kwartaal van 2016 voor de periode 2016-2017 een tweejaarlijks uitvoeringsplan opgesteld. Vandaar dat dit

beleidskader nu nog geen SMART doelen noch resultaten kent. Indien van toepassing zullen ook per wijk veiligheidsspeerpunten worden vastgesteld op basis waarvan gerichte doelen en resultaten worden geformuleerd.

3.9.3. Maatschappelijk effect

Inwoners van Leerdam voelen zich veilig en ervaren de woonomgeving als leefbaar. De inwoners leveren hieraan zelf een actieve bijdrage.

3.9.4. Beleidsdoelen

Het nieuwe Integraal Veiligheidsbeleid bevat een groot aantal onderwerpen. De volgende vijf speerpunten van beleid zijn vastgesteld:

- a. Gevoel van veiligheid.
- b. Handhaving van belangrijke wetten die de openbare ruimte betreffen (aansluitend aan de ontwikkeling van de Nota Integraal Veiligheidsbeleid, wordt als uitvloeisel hiervan, in het tweede kwartaal van 2016 de nota Integraal Handhavingsbeleid ter besluitvorming aan de raad aangeboden).
- c. Woninginbraken.
- d. Verbetering van de verkeersveiligheid.
- e. Jeugd (zie paragraaf 3.2.5).

Deze speerpunten zullen in het nog vast te stellen uitvoeringsplan vertaald worden in SMART doelen.

Indicatoren:

Bij het nieuwe Veiligheidsbeleid zullen ook de indicatoren worden beschreven.

3.9.5. Resultaten

De resultaten van het Integraal veiligheidbeleid worden in het tweejaarlijks uitvoeringsplan opgenomen.